

JØRN TEIGSTAD

**HÅNDBOK
FOR
LOKAL-TV**

EN FAFO-RAPPORT

Jørn Teigstad

HÅNDBOK FOR LOKAL-TV

EN FAFO-RAPPORT

' Fagbevegelsens senter for
forskning, utredning og dokumentasjon
Sats: Müller Fotosats
Trykk: GCS Hurtigtrykk, Oslo
ISBN 82-991187-0-0

Forord

Det var ingen stor overraskelse at det mandag 13. august 1984 ble utdelt så mange som 119 konsesjoner for lokal-TV. Likeledes var det heller ingen stor overraskelse at flere av de som fikk konsesjon sto ganske uforberedt til å sette i gang med lokal TV-sendinger. De fleste gav uttrykk for at de ville ha problemer med å finansiere programvirksomheten, men flere gav også uttrykk for at det var mange praktiske problemer som måtte løses først.

Denne håndboka er derfor et forsøk på å ta opp denne tråden og gi noen praktiske råd for hvordan man kan gå fram for å lage et levedyktig lokal-TV. Boka tar for seg både hva det koster og hva som skal til for å lage lokal-TV-sendinger. De fleste vil finne eksempler på teknisk utstyr for lokal-TV som vil kunne tilpasses egne ambisjoner og økonomi. Boka er lagt opp slik at det ikke kreves noen tekniske forkunnskaper for å kunne få utbytte av framstillingen, samtidig som vi tror at også folk med noe erfaring fra video- og TV-produksjon vil kunne ha nytte av stoffet.

Videoteknologien blir stadig rimeligere og enklere, og åpner dermed for at nye grupper kan slippe til i lokal-TV-sammenheng. Likevel er det viktig å påpeke at man bør etterstrebe en viss form for profesjonalisme i sine produksjoner. I denne forbindelsen er samarbeid et nøkkelbegrep. Det vil si at man bør prøve å få til samarbeidsformer som gjør at man kan kombinere amatørisme og profesjonalisme.

Selv om undertegnede vedstår seg alt som er skrevet i denne håndboka, ville den ikke blitt til uten hjelp og støtte fra Håkon Gundersen.

Rapporten er utarbeidet av FAFO – Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon – etter oppdrag fra Landsorganisasjonen, som også har finansiert utarbeidelsen. LOs informasjonssjef Richard Trælnes og LOs Medieutvalg takkes for godt samarbeid og nyttige kommentarer under utarbeidelsen.

Jørn Teigstad
Oslo, 20.8.84

Innhold

Forord

1. Innledning 9
 - 1.1 «Public access» 10
 - 1.2 Erfaringer med lokal-TV 12

2. Teknikk 16
 - 2.1 Videokameraet 20
 - 2.2 Videomaskinen 22
 - 2.3 Videosystemene 25
 - 2.4 Hvordan oppnå best mulig teknisk kvalitet? 28
 - 2.5 Eksempler på utstyr som egner seg til lokal-TV 30
 - 2.6 Annet teknisk utstyr 38
 - 2.7 Må en kjøpe alt utstyret eller...? 47

3. Produksjon 51
 - 3.1 Eksemplet Stovner/Groruddalen Lokal-TV 51
 - 3.2 Lønnet/ulønnet arbeidskraft 52
 - 3.3 Type programmer som kostnadsvariabel 54
 - 3.4 Det «beste» produksjonsteam 55
 - 3.5 Betaling for utsendelse av programmer 56
 - 3.6 Samarbeid 57
 - 3.7 Noen programtyper som egner seg for lokal-TV 57

4. Kabeleiere – mediesamfunnets småkonger? 60
 - 4.1 Hvem skal eie kabelnettet? 60
 - 4.2 Etersending av lokal-TV 61

5. Finansiering	63
5.1 Finansieringsalternativer	63
5.2 Organisasjonsmodeller	67
6. Rettslige spørsmål i forbindelse med lokal-TV	69
Vedlegg	71
Ord og uttrykk	86

1. Innledning

De første norske kabel-TV-anleggene ble bygd ut for over 20 år siden for å bedre mottakerforholdene for norsk fjernsyn og for samtidig å kunne motta svensk fjernsyn. I dag har disse anleggene fått en helt annen betydning som en del av et framtidig telematikknett og formidler av lokal-TV og satellittsendinger. Kabel-TV er det siste mediet i rekken: bok, presse, fotografi, telefon, plate, bånd, radio, TV, data og video. Samtlige medier har først fått sitt egentlige innhold og betydning den dagen samfunnet selv har hatt et behov som må tilfredsstilles. Likeledes viser det seg gang på gang at introduksjonen av nye medier ikke fortrenger noen av de gamle. Teateret, som er et av de eldste medier, er et godt eksempel på det. I dag opplever teaterene i Norge en større tilstrømning av publikum enn noen gang før.

Kabel-TV-anleggene har lagt grunnlaget for et helt nytt kommunikasjons- og informasjonssystem både kvalitetsmessig og kvantitetsmessig. Likevel er det spesielle med utbyggingen av kabelnettet at det har skapt nye muligheter for fjernsyn. Desentralisering, demokratisering, avprofesjonalisering, integrering og toveiskommunikasjon er sentrale begreper som knyttes til diskusjonen om utbyggingen av kabelnettet.

Desentralisering av mediene kan bety økt demokratisering

Utviklingen av de moderne massemediene har ført til en sentralisering av samfunnsdebatten og en enveiskommunikasjon hvor den vanlige borger ikke alltid blir hørt. I de nye desentraliserte mediene ligger det derimot en mulighet for å bryte med denne utviklingen og styrke nærdemokratiet.

Oppmykningen av kringkastingsmonopolet har sin bakgrunn i uttrykte politiske ønsker om «mangfold i eteren» og «økt demokra-

tisering». En demokratisering av mediene trenger ikke bare bety flere TV-kanaler å velge mellom og tilsvarende flere radiostasjoner, men det kan også bety en styrking av demokratiet generelt. De nye desentraliserte mediene gir også muligheten for helt nye grupper å slippe til, og i den grad publikum selv ønsker å ta dette mediet i bruk kan det bety en styrking av nærdemokratiet.

En av de mest framtrepende svakheter ved de moderne massemediene er avstanden de skaper mellom store interesseorganisasjoner, partier og myndigheter på den ene siden og publikum på den andre siden. De viktigste diskusjonene foregår for det meste i massemediene, mens publikum blir fortrenget til en passiv konsumering av denne informasjonsstrømmen. En desentralisering av mediene kan være en måte å gi publikum større mulighet til å delta i den politiske og kulturelle debatten i samfunnet.

At det motsatte kan bli tilfelle bekrefter den sterke investeringslyst som enkelte industriselskaper og økonomisk sterke aviser har vist for å sikre seg innpass i de nye mediene. Det satses store summer for å kunne sikre seg erfaring med dette mediet for siden å produsere inntektsgivende programmer. En slik medieutvikling, som vi er i ferd med å få i Norge, er ganske atypisk sammenlignet med de forsøk som har vært drevet med lokal-TV i andre europeiske land og i USA.

«Public access»

Både i USA og i Europa har forsøk med lokal-TV tatt utgangspunkt i publikums aktive deltagelse. Spiren til disse forsøkene ligger i den demokratiseringsprosess vi opplevde på begynnelsen av 70-tallet. Etter den 2. verdenskrig opplevde hele den industrialiserte verden en sentralisering av kommunikasjon, industri og økonomi, men på slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet møtte sentraliseringsbestrebelsene motbør av stadig større folkelige bevegelser. Kravene var økt innflytelse og medansvar. Den kanadiske filosofen Marshall McLuhan karakteriserte denne motbevegelsen slik: I gamle dager ville mennesker han en jobb, nå vil de spille en rolle.

På begynnelsen av 70-tallet begynte også de politiske myndighetene i mange land å akseptere kravet om å utvikle nærdemokratiet. I USA ga det seg uttrykk i alternative mediegrupper som krevde å slippe til på kabel-TV-anleggene. «Public access», eller alminnelig

adgang for publikum til å slippe til på kanalene, ble i 1972 pålagt alle kabelselskaper av The Federal Communication Commission.

Selv om dette påbudet siden ble kjent forfatningsstridig, førte det til at en lang rekke grupper og personer fikk erfaringer med annerledes TV-produksjoner. Samtidig skjedde det en utvikling av videoteknikken som gjorde at det både ble enklere og rimeligere å produsere programmer. Bare på Manhattan i New York ble det sendt over 3.000 timer med programmer i løpet av 2 år på den åpne publikumskanalen. Etter at påbudet ble opphevet, er publikumskanalene i ferd med å forsvinne.

I Europa fikk også kravet om «public access» eller alminnelig adgang til kanalen gjennomslag. På grunn av den sterke politiske styringen av kringkastingsselskapene i Europa, var det naturlig at de første forsøkene med lokal-TV var av ikke-kommersiell karakter. Av samme grunn har man måttet søke de politiske myndigheter om tillatelse til å drive med sendinger på kabelnettet. Mange av forsøkene med lokal-TV i europeiske land har hatt et bedre utgangspunkt enn de amerikanske – og også norske – ved at de har fått økonomisk støtte fra det offentlige. Men målestokken på suksess for samtlige forsøk har vært i hvilken grad publikum har deltatt. På grunn av en friere økonomisk stilling har man vært i stand til å eksperimentere med forskjellige former for lokal-TV uten at man hele tida har måttet skule til seeroppslutningen.

Helt sentralt har begrepet om nærdemokrati stått i forsøkene med lokal-TV. Tanken har vært at ved å slippe publikum til i lokal-TV, skal man klare å motvirke noen av de sentraliserende tendensene som er i media og samfunnet for øvrig. Lokal-TV vil kunne fungere som bindeledd mellom grupper i lokalsamfunnet og myndighetene.

Men dette betyr ikke at lokal-TV bare skal forbeholdes amatørerne med sitt rimelige tekniske utstyr og begrensede kunnskaper om dette mediet. Like viktig er det at profesjonelle mediafolk slipper til. De vil med sine erfaringer og kunnskaper kunne tilføre dette mediet en kvalitetsheving som gjør at seerne fatter større interesse for disse nye programtilbudene. Samtidig vil det virke stimulerende på miljøene som arbeider med lokal-TV å ha kontakt med profesjonelle media-folk. Personer med erfaring fra profesjonell TV- og videoproduksjon finner man i dag nesten bare i større norske byer.

men derimot er det ingen mangel på erfarne journalister. De fleste steder vil man derfor måtte basere lokal-TV-produksjon på et samarbeid mellom amatører og profesjonelle media-folk.

1.2 Erfaringer med lokal-TV

Et argument for lokal-TV-drift har vært at lokal-TV kan virke stabiliserende på lokalmiljøet. For mange kommuner som geografisk ikke ligger langt unna storbyer, har det vært et problem at innbyggerne ofte foretrekker de aktiviteter som finnes i storbyene, framfor å være med på å utvikle lokalmiljøet.

På sikt vil lokal-TV kunne bidra til å styrke tilhørigheten til lokal-samfunnet. Undersøkelser som sosiologen Knut Lundby har gjort om kabel-TV-abonnenter på Elverum peker i den retningen. Abonnentene på Elverum hadde i tillegg til de vanlige kabeltjenestene tilbud om både satellittsendinger og lokal-TV-sendinger. Lundbys undersøkelse gikk blant annet ut på å finne ut hvem som foretrakk hva. Hans foreløpige konklusjon ble at kabelabonnenter med sterk følelse av tilhørighet valgte lokal-TV, mens mennesker med svak tilhørighet valgte satellittsendinger. (Lundby, Forskningsnytt nr. 7, 1983)

Allerede etter bare 12 måneder med lokal-TV på Elverum, var det dobbelt så mange som så på lokal-TV som på satellittsendinger. Det viste seg også at det var flere lokal-sendinger som folk ønsket seg mest ved eventuelle nye kabeltjenester. Det er derfor nærliggende å anta at et lokal-TV som engasjerer og som deltar aktivt i nærmiljøet, vil kunne stimulere til økt aktivitet og skape større identifikasjon med lokalsamfunnet. Lokal-TV i seg selv skaper ikke et bedre miljø. Forutsetningen ser ut til å være at man har et levende nærmiljø å spille på, og at lokal-TV kan nyttiggjøre seg det.

En av de negative erfaringene man har gjort med lokal-TV i utlandet, basert på publikums deltagelse, er at det stort sett er høystatusgrupper som først og fremst tar det nye mediet i bruk. Det vil derfor kreve en ekstra innsats for at grupper i samfunnet, som vanligvis ikke blir hørt, slipper til under forsøkene med lokal-TV. Ungdom er en slik gruppe, som vanligvis ikke slipper så lett til, og som har få muligheter til å kommunisere med andre grupper og

myndighetene. I de siste årene har vi hatt mange konflikter mellom ungdomsgrupper og myndighetene som har ført til direkte konfrontasjoner (f.eks. natt til 1. mai-opptøyer i Oslo, Tromsø og andre byer). Arbeidsledighet, dårlig økonomi og uløste boligproblemer fører stadig til åpne konflikter med myndighetene. Også andre pasiviseres i forhold til det offentlige system.

Mangelen på kommunikasjon med sentrale og lokale myndigheter er ikke årsaken til at konflikter oppstår, men en bedret kommunikasjon mellom partene kan føre til at konfliktene lettere kan løses eller bli mindre tilspisset. Ingen av de tradisjonelle mediene har kunnet spille en slik rolle, men de nye lokale mediene kan, hvis publikum selv slipper til, kanskje få en slik funksjon.

Aviser og næringssekskapers inntreden i de nye media

Etter at bl.a. Orkla Industrier a/s har kjøpt seg inn i flere mediabedrifter, har vi fått en diskusjon om faren for at næringsdrivende skal kunne få en så stor innflytelse at det vil gå utover den redaksjonelle friheten. I utlandet har man opplevd at gamle erverdige avishus er blitt kjøpt opp av spekulanter som i neste omgang har lagt om den redaksjonelle profilen totalt. I Norge derimot har det ikke vært så lett å få innpass i de tradisjonelle mediene både fordi pressen selv har sagt fra at den ikke ønsker noen tilsvarende utvikling som den man opplever i utlandet, og at de fleste aviser har sikret seg i vedtektene mot at enkelte kan få så mange aksjeposter på ei hånd at de kan dominere og få avgjørende innflytelse på den redaksjonelle linje.

Det er liten grunn til å tro at de næringsdrivende ønsker å kjøpe seg inn i mediabedrifter for å skaffe seg personlige talerør for sine meninger. Derimot ligger det store muligheter for fortjeneste i de nye informasjonssystemene basert på satellitt og kabel. Foreløpig har de private interessene vært konsentrert om den tekniske siden av de nye informasjonssystemene, men i stadig større grad har næringssekskaper, som tradisjonelt ikke har vært opptatt av media også begynt å interessere seg for de tjenester man kan tilby over satellitt og kabel. Det er derfor naturlig at flere stiller spørsmål om hvem som skal ha kontroll og eiendomsretten til de nye informasjonssystemene, og hvem som skal få lov til å bruke disse nye mediene.

Den norske presse har stor tillit blant publikum, og det er derfor ikke mange som i utgangspunktet er skeptisk til pressens inntreden i de nye mediene selv om flere stortingsrepresentanter har stilt visse spørsmål ved at sterke aviser har fått en så dominerende plass i den siste konsesjonsrunde for nærradio og lokal-TV. I USA og i mange europeiske land derimot har man på prinsipielt grunnlag nektet aviser adgang til nye medier. Som en kuriositet kan nevnes at da den kjente avisa Washington Post søkte om tillatelse til å drive nærradio i Washington, fikk den avslag med den begrunnelse at man ikke ønsket mediemonopoler. Av hensyn til at aviser ikke skal få monopol på all informasjon, nekter en lang rekke land aviser å ekspandere inn i nye medier. I Norge har man bare hatt små antydninger til en slik prinsipiell diskusjon, men det er mye som tyder på at de politiske myndigheter her i landet ikke vil føre en slik restriktiv politikk overfor avisene.

Uansett må en regne aviser som en viktig ressurs i utbyggingen av lokal-TV i Norge med tanke på den journalistiske profesjonalitet de representerer. Avisene bør selv føle et ansvar for at det ikke i praksis oppstår mediemonopoler.

Ønsker publikum lokal-TV?

Det ligger politiske beslutninger bak forsøkene med lokal-TV, men vil publikum slutte opp om disse forsøkene? Undersøkelser som er gjort i utlandet i forbindelse med lokal-TV-forsøk, har ofte vist liten seeroppslutning. De som har sett nærmere på årsakene til lav seerprosent ved lokal-TV-sendinger, har som regel funnet andre grunner enn liten interesse eller dårlige programmer. Som regel er årsaken snarere at programmene sendes til uregelmessige tider kombinert med dårlig annonsering, sendetider som er ugunstige i forhold til folks seervaner eller at programmene sendes til tider da de må konkurrere med en rekke andre tilbud på TV. I USA var seeroppslutningen helt nede i 5 % ved noen undersøkelser, mens det i Europa har vært en gjennomsnittlig oppslutning på mellom 20–25 % ved lokal-TV-forsøk.

I en undersøkelse gjort i Oslo i mars -83, oppga 52 % av de som kunne motta lokal-TV at de hadde sett lokal-TV dagen før. Ved en intervju-undersøkelse fra Tjensvoll ved Stavanger oppga 51 % av de spurte at de ser alle fire månedlige lokal-sendinger. (Birger Ny-

mo, 1984) Dette er oppsiktsvekkende høye tall, og tyder på at lokal-TV er blitt en suksess også blant seerne.

Undersøkelsen som Institutt for Presseforskning gjorde peker i samme retning, selv om seertallene her ikke er fullt så høye. Lokal-TV på Elverum hadde en seeroppslutning på 37 %, mens lokal-TV i Oslo ble sett av mellom 10–20 %. Seeroppslutningen for NRK er ikke høyere om en sammenligner med programmer sendt til tilsvarende tider.

2. Teknikk

Teknikken i video er tilsynelatende enkel å bruke, men tilbudet av teknisk utstyr er enormt og kan virke overveldende på førstegangsbrukere. Det gjelder derfor å sette seg grundig inn i hva som finnes på markedet før en går til anskaffelse av videoutstyr.

De fleste vil etterstrebe best mulig kvalitet på sine programmer, men kvalitet er ikke ensbetydende med dyrt og avansert utstyr. Videoproduksjon er heller ikke direkte sammenlignbar med TV-produksjon. Derfor er det viktig at innkjøp av utstyr tar utgangspunkt i lokal TV-produksjon og ikke en vanlig videoproduksjon eller NRK-standard for den saks skyld. Med et begrenset investeringsbudsjett for teknisk utstyr er dette spesielt viktig. Figur 1a og 1b viser et eksempel på hva man kan få utfra et budsjett på ca. 250.000 kr om en velger å satse på en ren video-produksjon eller hvis man vil ha muligheten til å drive aktiv lokal-TV-produksjon.

TV-produksjon forutsetter først og fremst at man har muligheten til å drive aktiv oppsøkende journalistikk, og det forutsetter at man har flere opptakerenheter. Det er også viktig at programvirksomheten ikke går i stå fordi et produksjonsteam må gå uvirksom fordi man mangler opptaksutstyr. Går man ned på kravene til teknisk utstyr, vil man innenfor de samme budsjetttrammene kunne få råd til flere opptakerenheter.

Mindre avansert utstyr stiller ikke samme krav til opplæring, driftsutgiftene er lavere og utstyret er lettere å håndtere, men kvaliteten på bildene trenger ikke bli særlig dårligere enn på mer avansert utstyr. Det gjelder å kjenne utstyrets muligheter og begrensninger og ta hensyn til det under produksjonen.

Det bør understrekes at det kan ligge betydelige effektiviserings- og kostnadsbesparelser i at flere lokale konsesjonshavere går sammen om å investere i videoverksteder og felles studio og redige-

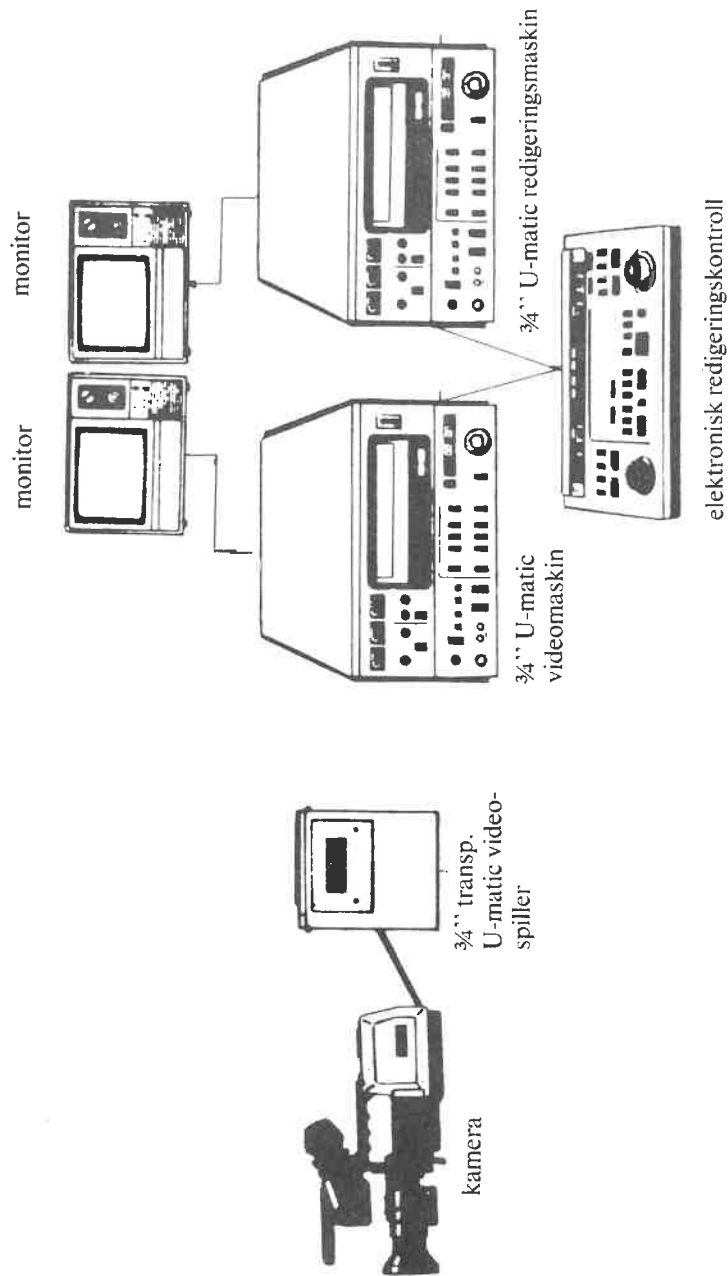

Fig. 1a. Teknisk utstyr for videoproduksjon. Prisen for dette utstyret vil bli ca. 250.000 kr (1984-priser). Om man baserer seg på U-matic.

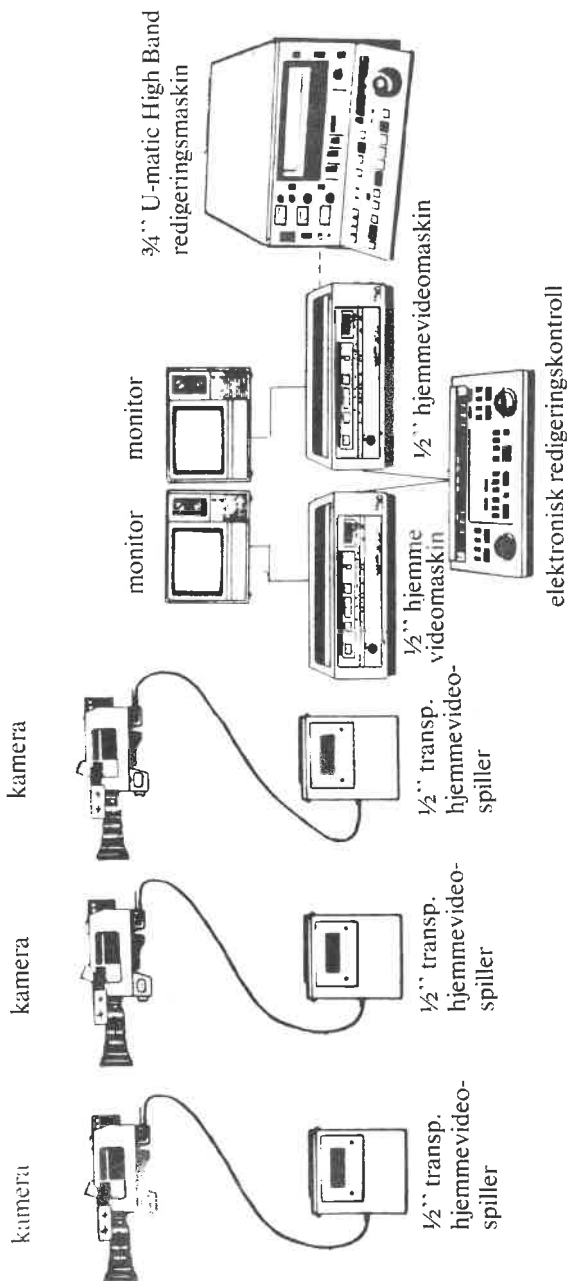
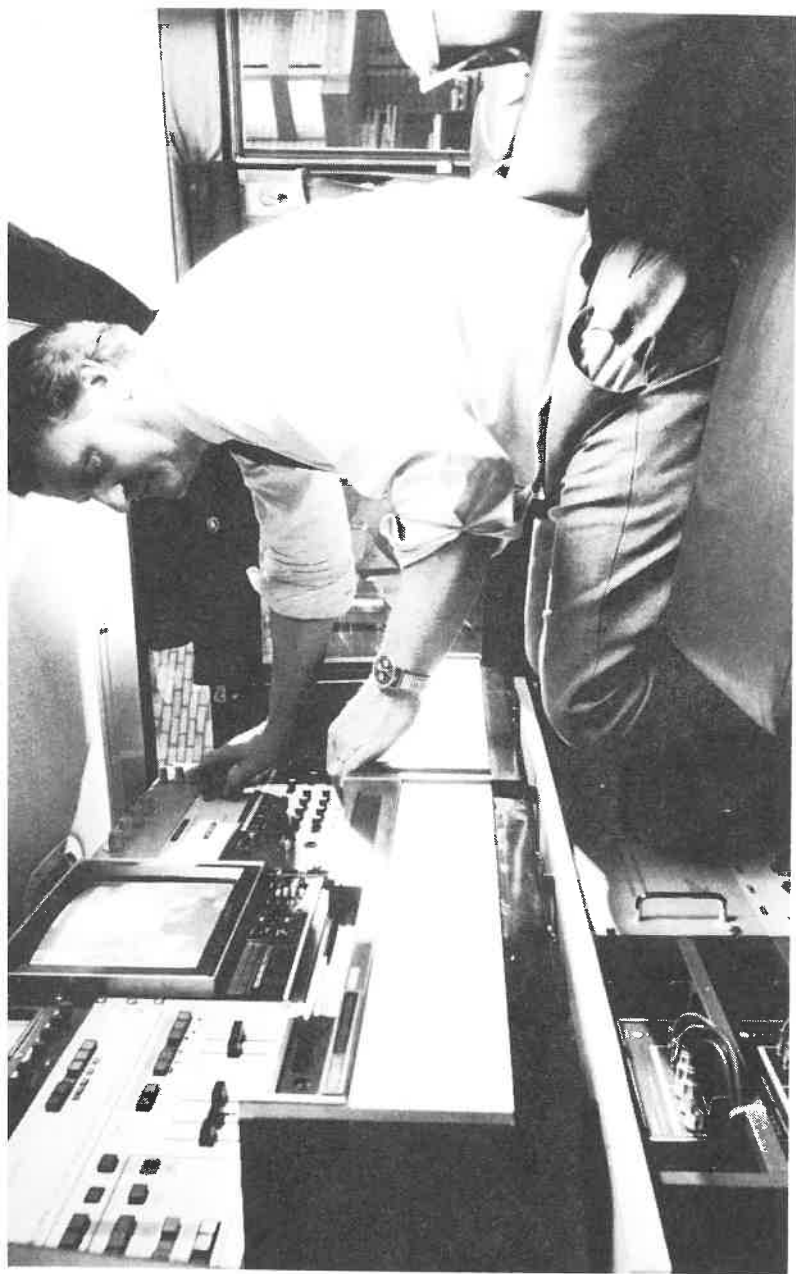

Fig. 1b. Teknisk videoutstyr for en mulig aktiv lokal-TV-produksjon basert på $\frac{1}{2}$ " profesjonelt hjemmevideoutstyr. Prisen på dette utstyret er 250.000 kr (1984-priser) og inkluderer $\frac{3}{4}$ " U-matic High Band redigeringsmaskin. En kan da enten redigere direkte over på High Band eller kopiere masterkopien over til High Band om senderstandarden krever det.

En del programproduksjon forutsetter at man disponerer over mobilt utstyr. Det er ikke nødvendig at man disponerer over et mobilt TV-studio som vist på bildet.

ringsutstyr. Alt kort tid etter at den nye konsesjonsrunden startet har man sett mange interessante eksempler på at de ulike konsesjonshaverne går sammen med sikte på å finne felles tekniske løsninger som reduserer den enkeltes utgifter til nyinvesteringer betydelig.

Videoteknologien er ikke gammel, og spesielt ikke hjemmevideoen. Videomaskiner med lukket kassettsystem dukket opp i 1972, men først i 1975 kom det vi kjenner som hjemmevideomaskiner.

De aller første videomaskiner ble utviklet av det amerikanske firmaet Ampex, og tatt i bruk for første gang i 1956. Maskinene var på størrelse med store skap og var så dyre at det bare var de store TV-selskapene som hadde råd til å bruke dem. Fortsatt finnes det store og dyre maskiner for profesjonell bruk, men dagens videoteknologi preges av en utvikling mot mindre og mer kompakte systemer med en kvalitet som nærmer seg de helt store og dyre videosystemer. Prisene har fulgt samme utviklingen som kvaliteten, men med motsatt fortegn. Spesielt gjelder dette for hjemmevideosystemer som på grunn av masseproduksjon og hard konkurranse prismessig er mye rimeligere i dag enn for noen år siden.

2.1 Videokameraet

Videokameraer som tidligere var så dyre at bare TV-selskaper hadde råd til å bruke dem, er i dag et reelt alternativ for super-8 filmkameraer både når det gjelder pris og kvalitet. Prisene for videokameraer varierer fra 6–7.000 kr for de billigste til flere hundre tusen for de dyreste. I dag vil en derfor kunne kjøpe kameraer i en hvilken som helst prisklasse alt etter hvilke kvalitetskrav en har. Likevel er den mest markante og synlige tekniske utviklingen størrelsen på kameraene. Bildet på side 21 forteller mer enn ord. Kameraet er ikke større enn et vanlig 35 mm speilreflekskamera, men nyutviklet teknologi åpner nå muligheten for at også små kameraer gir bilder med høy kvalitet.

Kameraets mulighet og begrensning bestemmes i stor grad av billedoppløsningen. De rimeligste kameraene har en billedoppløsning på sjelden mer enn 2–300 linjer. Til sammenligning er de bilde-

Videokameraene blir stadig mindre. Dette kameraet som er et av de siste som er utviklet, er ikke større enn et vanlig 35 mm speilrefleks-kamera.

Farve-videokamera kan man få fra 6–7.000 kroner (1984-priser) og oppover til flere hundre tusen kroner. Kameraet på bildet er et profesjonelt tre-rørs kamera og koster over hundre tusen kroner.

ne vi mottar på våre TV-skjermer fra NRK bygd opp med en billedoppløsning på minst 580 linjer som er EBU-standard (EBU = European Broadcasting Union). Forskjellen ligger først og fremst i skarpheten på bildene, og da særlig detaljer som er langt unna kameraet. I det hele tatt er billedoppløsningen videoteknologiens største problem fordi det elektroniske mediet ikke er i stand til å skille detaljer i bildet der det er sterke kontraster. Video-bildet kommer til kort sammenlignet med f.eks. 16mm og 35mm film: for at billedoppløsningen skal bli den samme må en opp i 1100–1200 linjer. (Slike kameraer og videosystemer finnes i dag, men brukes ikke ennå til vanlige TV-produksjoner.)

De rimeligste kameraene er derfor først og fremst et medie for nærbilder. Kameraer til rundt 10.000 kr vil likevel kunne egne seg til lokal-TV-produksjoner forutsatt at en innser begrensningene i billedoppløsningen. Unngår en panoreringer og store oversiktsbilder (er det nødvendig, gjør de så korte som mulig) og i stedet går så tett inn på hovedmotivet som mulig, vil billedkvaliteten kunne holdes på et tilfredsstillende nivå.

Beveger en seg oppover i prisklassene på kameraer, vil problemet med billedoppløsning bli mindre, men ønsker en kamera som holder EBU-standard må en også være villig til å betale fra hundre tusen og oppover for kamera. Nye generasjoner av videokameraer er nå på vei inn på markedet til langt lavere priser og med en kvalitet tilsvarende EBU-standard eller nær opptil. Disse kameraene koster i dag ca. 100.000 kr, men i løpet av kort tid vil det komme tilsvarende kameraer som er billigere, og koste ca. 60.000 kr.

Tradisjonelt har dyre og avanserte kameraer vært forbeholdt personer med en viss bakgrunn innenfor video, men dagens kameraer er ikke lenger så kompliserte å behandle. De nye kameraene utstyres i stadig større grad med mikroprosessorer som gir sterkt forenklet betjening. Har en økonomi som tillater slike investeringer, så er ikke teknologien noen stor hindring lenger.

2.2 Videomaskinen

Videomaskinen som bruksgjenstand blir ofte oppfattet som en ren inn- og avspillingsmaskin der den står under TV'en i de mange

hjem. Så snart en skal i gang med egne videoproduksjoner vil en oppdage at videomaskinen har andre egenskaper også – eller en vil oppdage at en trenger videomaskin med flere egenskaper og muligheter enn det som er vanlig for hjemmevideomaskiner.

For det første vil en trenge en transportabel batteridrevet videooptaker til bruk ved innspillinger der det ikke finnes strømuttak i umiddelbar nærhet. Transportable videomaskiner kan en få fra 5–6.000 kr og oppover. De aller rimeligste vil være lite egnet for lokal-TV-produksjon, men går en bare noen tusen kroner opp i pris vil en finne maskiner som gir tilfredsstillende resultater.

Spesielt viktig for litt mer avanserte videoproduksjoner er det at en har mulighet til å spille inn lyd på to spor uavhengig av hverandre, såkalt audio-dub. Det vil si at en kan ta opp lyd under opptak og siden legge på kommentarer uten å endre ved bildet.

Mange videomaskiner – også rimelige utgaver – har en del redigeringsfunksjoner. Disse funksjonene er ofte en forutsetning for å kunne oppnå et tilfredsstillende resultat ved redigering av opptak. En har selvfølgelig muligheten til å bruke to helt vanlige videomaskiner ved manuelt å overspille originalopptak til en annen videomaskin. Med en del trening og erfaring vil en slik redigering kunne gi tilfredsstillende resultat. (Fig. 2)

Redigeringsmaskiner gjør det lettere å finne fram til det riktige stedet å «klippe» med stor nøyaktighet. Det er vanskelig å fastslå når en videomaskin med redigeringsmuligheter går over til å bli en redigeringsmaskin som også kan det samme som en videomaskin. Men det er uomtvistelig en kjennsgjerning at profesjonell redigering krever store investeringer.

Nå har det vist seg at de fleste som har drevet forsøk med lokal-TV-sendinger i Norge, har satset på utstyr som har gitt mulighet til en tilnærmet profesjonell redigering.

Figur 3 viser hva som inngår i et mer profesjonelt redigeringsanlegg. I midten er det en kontrollenhet som fjernstyrer begge redigeringsmaskinene. En har mulighet til å følge bildet ved hurtig fram- og tilbakespuling samt å kunne føre fram bilde for bilde. Dette letter søkningen etter riktig klippested og klippingen kan gjøres så presis som mulig. Kontrollsporene samkjøres og det oppstår minimal bildeforstyrrelse i sammenføyningene.

Hver av maskinene er tilknyttet en egen monitor.

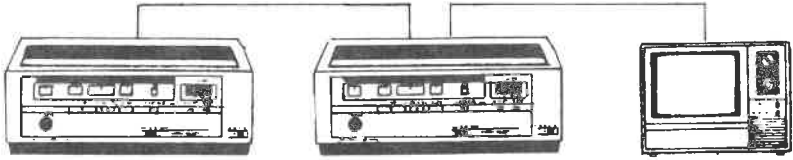

Fig. 2. Redigering ved bruk av to vanlige 1/2" hjemmevideomaskiner er mulig, men vil som regel ikke gi helt tilfredsstillende resultat. (Det er også mulig å erstatte avspillingsmaskinen med en bærbar videospiller.) Finnes det ingen redigeringsfunksjoner på videomaskinen går man fram som følger:

- 1) Spol tilbake ca. 10 sekunder fra der man vil starte kopieringen over til mastertapen.
- 2) Følg bildet på monitoren og utløs pauseknappen på opptakeren når det riktige bildet dukker opp på skjermen.

Med en del øvelse vil denne metoden kunne gi tilnærmelsesvis nøyaktig klipping, men en vil ikke helt kunne unngå noe bildeforstyrrelse.

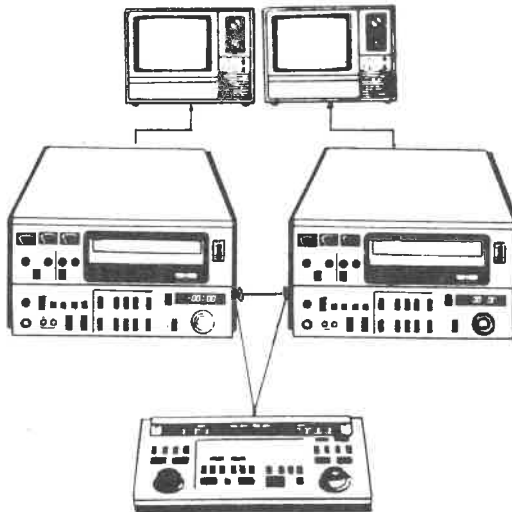

Fig. 3. viser hva som inngår i et mer profesjonelt redigeringsanlegg. Øverst er det to monitører til henholdsvis avspillingsmaskinen og redigeringsmaskinen. Nederst er det en elektronisk redigeringskontrollenhet som styrer det hele.

En monitor er et TV-apparat som kan avspille videosignaler. Et vanlig TV-apparat er bygget for å ta imot radiofrekvenssignaler fra TV-antennen. Videosignaler er elektroniske signaler som innspilles på magnetbånd. For at et vanlig TV-apparat skal kunne ta imot videosignalene må de omformes til radiofrekvenssignaler. Til det brukes det en tuner. Redigeringsmaskiner har som regel ikke innebygget tuner så en bruker monitorer ved avspilling og redigering. I tillegg blir billedkvaliteten på TV-skjermen mye dårligere på en vanlig fjernsynsmottaker.

Eksemplet ovenfor viser bare en av flere muligheter for redigering av video. Prisen på et slikt anlegg vil ligge mellom 125–170.000 kr alt etter hvilket nivå en legger seg på. Det finnes også muligheter til å gjøre dette rimeligere, men det vil i så tilfelle redusere kvaliteten på redigeringen. Oppbygging av redigeringsanlegg og studio må i første omgang være et spørsmål om økonomi og valg av videosystem.

2.3 Videosystem

De forskjellige videosystemene ser det ut til at vi må leve med – ihvertfall noen år til. I motsetning til lydbåndspillere har en ikke klart å komme fram til en felles standard for videomaskiner. De første videosystemer brukte 2'' åpne båndspoler, og fortsatt finnes det videosystemer som baserer seg på 2'' – også 1'' åpne båndspoler. Disse systemene er meget dyre og avanserte og vil neppe være aktuelle for de som har planer om lokal-TV-produksjoner.

Derimot vil alle de 4 lukkede kassettsystemene – VHS, Betamax, Video 2000 og U-matic – være aktuelle, og med det spekteret av produkter som tilbys innenfor disse systemene vil en tilfredsstillende et hvert ambisjonsnivå – og budsjetttramme – til alle lokal-TV-selskaper her i landet. Disse fire videosystemene kan igjen deles opp i 3 nivåer: nederst har man hjemmevideoen eller også kalt smalvideo, så har man et semi-profesjonelt nivå, og øverst har man utstyr som holder profesjonell standard.

Hjemmevideosystemene med lukkede kassetter kom på markedet i midten av 70-årene. I slutten av 70-årene kom de til Norge, og tatt i betraktning den korte tiden de har vært på markedet, er det

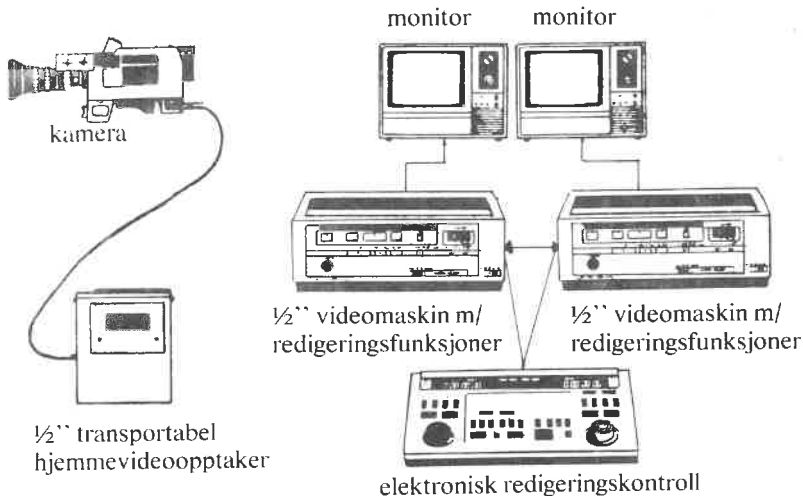

Fig. 4. Teknisk utstyr for produksjon og redigering av videoprogrammer basert på profesjonelt 1/2" hjemmevideoutstyr. Prisen på dette utstyret er ca. 100.000 kr (1984-priser). (Se tabell 1).

utrolig at det allerede betraktes som et helt naturlig «møbel» i tusservis av norske hjem. Lokal-TV vil forhåpentligvis aktivisere videointeresserte slik at de som aktører og deltakere i lokal-TV-sammenheng får et aktivt og kritisk forhold til dette mediet.

Videosystemene Betamax og Video Home System (VHS) ble introdusert samtidig av japanske firmaer, men like etter kom et europeisk utviklet system, V 2000. Felles for disse tre systemene er at de bruker 1/2" båndbredde i sine kassetter, men kassettenes til de forskjellige systemene kan ikke brukes om hverandre. Det er derfor viktig hvis en planlegger samarbeid med andre om lokal-TV-produksjon, at en koordinerer innkjøpene.

«Profesjonelt» hjemmevideoutstyr

Det er vanskelig å skulle gi noen av systemene preferanse foran annet. 2000-systemet har ennå ikke kommet med en transportabel videomaskin, og selv om systemets fordeler ligger i en avansert teknikk, vil det ennå ikke egne seg for lokal-TV-produksjon. VHS er i ferd med å rive til seg en større markedsandel enn Betamax, men begge systemene har sine tilhengere. Det som gjør disse hjemmevideosystemene så interessante i lokal-TV-sammenheng, er den

stadig bedre kvaliteten og mer avanserte teknikken i kamera, videomaskiner og nå også redigeringsmaskiner for ½'' redigering.

Produsentene av dette utstyret snakker om profesjonell standard. Det er i alle fall blitt et reelt alternativ for de som har ambisjoner om en halv-profesjonell kvalitet på sine produksjoner, men som ikke har råd til å investere i U-matic videoutstyr.

Figur 4 viser en produksjonslinje og redigeringsssystem basert på «profesjonelt» hjemmevideoutstyr. Fordelene med slikt utstyr er mange. Først og fremst er det letthåndterlig utstyr som krever lite opplæring. Dernest er det utstyr som tillater at en kan slippe til amatør-videogrupper og privatpersoner som disponerer tilsvarende utstyr. Prisen? Ca. 100.000 kr fordelt slik:

(Alle prisene er ca.-priser i 1984-kroner og inkludert moms og NRK-avgift.)

Tabell 1. «Profesjonelt» hjemmevideoutstyr

Kamera	10.000 kr
Transportabel ½'' «profesjonell» videoopptaker	15.000 kr
2 «profesjonelle» videomaskiner m/redigerings- funksjon	45.000 kr
Redigeringskontroll for ½''	15.000 kr
2 monitorer	<u>15.000 kr</u>
Tilsammen	<u>100.000 kr</u>

Kombinert med flere transportable innspillingsenheter vil en med dette utstyret kunne drive forsvarlig lokal-TV-drift og med tilfredsstillende teknisk kvalitet.

U-matic-systemet

U-matic-systemet trekkes stadig fram i forbindelse med diskusjonen om egnet utstyr til lokal-TV-produksjon. De fleste som har hatt konsesjon på lokal-TV-sendinger i Norge har satset på utstyr som holder U-matic-standard. Den tekniske kvaliteten er mye høyere enn på hjemmevideosystemene, men det er også prisen.

U-matic er det første systemet som ble utviklet med et lukket kassettsystem og ¾'' båndbredde. Det ble lansert av et japansk firma i begynnelsen av 70-årene og var beregnet på ikke-profesjon-

elle brukere. På grunn av den høye prisen ble det først og fremst de som stilte større krav til kvalitet enn det hjemmevideosystemene kunne tilby, som tok dette i bruk. Institusjoner, firmaer og små videoproduksjonsfirmaer har i stor grad benyttet U-matic. Innenfor U-matic systemet finnes det en rekke videomaskiner fra helt enkle til svært avanserte redigeringsmaskiner. Enda større utvalg er det av kameraer, både kvalitetsmessig og prismessig.

En transportabel U-matic video-opptaker koster fra ca. 30.000 kr, mens et kamera kan fåes fra ca. 60.000 kr og oppover. Det er ingenting i veien for at en kan benytte seg av rimeligere kameraer, som f.eks. er beregnet på ½'' hjemmevideo, og kombinere det med en bedre U-matic opptaker. Redigeringsmaskin kan fåes fra 50.000 kr og oppover.

Priseksempelene ovenfor er på halv-profesjonelt U-matic utstyr som betegnes U-matic Low Band eller U-matic Standard. Selv om opptaksutstyret holder profesjonell standard, er kvalitetstapet ved redigering nok til at det ikke holder Broadcaststandard. Broadcaststandard er den tekniske kvaliteten som er forutsetningen for at f.eks. NRK skal kunne anvende det.

U-matic High Band

U-matic High Band eller BVU-systemet er en videreutvikling av U-matic Standard, og en anvender samme type kassetter, men det tekniske utstyret holder broadcast-nivå. Stadig flere TV-selskaper og profesjonelle videoprodusenter bruker nå High Band istedet for de dyrere og mer avanserte 1'' videomaskiner, spesielt ved innspilinger. Kamera, transportabel videospiller og redigeringsutstyr som holder High Band-standard vil kreve investeringer fra 400.000 kr og oppover, og vil derfor neppe være aktuell for de fleste som har tenkt på lokal-TV-produksjoner.

2.4 Hvordan oppnå best mulig teknisk kvalitet?

For den kvalitetsbevisste lokal-TV-medarbeider vil det sikkert være viktig å kunne disponere videoutstyr som tilfredsstillter den mest kresne TV-titter. Antagelig vil ikke ønsket om teknisk kvalitet stå i forhold til den økonomi lokal-TV-selskaper vil kunne operere med.

Likevel er det mulig å finne tekniske og praktiske løsninger som vil gi gode resultater selv med en begrenset økonomi.

Satser man på ½'' hjemmevideoutstyr er det viktig å huske at det største kvalitetstapet ligger i redigeringsfasen. Kvalitetstapet er allerede så stort etter redigering til 2. generasjon bånd at en gylden regel er å alltid unngå redigering til 3. eller 4. generasjon. Av og til kan det være nødvendig å lage kopier som er både 3. og 4. generasjon for grovredigering. Disse kopiene må da betraktes som arbeidskopier, for den endelige ferdigredigerte masterkopien skal alltid være 2. generasjon.

Det beste ville selvfølgelig være å unngå redigering helt, men det vil sjelden la seg gjøre bortsett fra i helt spesielle tilfeller. Likevel er mye gjort hvis en planlegger opptakene grundig slik at påfølgende scener komme fortløpende. En viktig egenskap, som en transportabel videospiller bør ha, er det som kalles «automatic backspace editing», det vil si at når båndet stoppes, går det automatisk ca. 4 sekunder tilbake. Når så opptaket tar til igjen starter spilleren opptaket akkurat der siste opptak sluttet. Gamle modeller og nye rimelige modeller har ikke denne egenskapen, og det fører til billedforstyrrelser på båndet mellom hvert opptak. Med god planlegging og en slik forhåndsredigering vil man slippe mye av redigeringsarbeidet, og kanskje i noen tilfeller helt unngå redigering.

Kvalitetsheving under redigering

En annen mulighet for å holde investeringene på utstyr så lav som mulig er å benytte et godt kamera til ½'' hjemmevideo og kombinere det med en transportabel videospiller fra U-matic Standard nivået. Redigeringen vil da foregå på U-matic-utstyr og kvalitetstapet ved redigeringen vil ikke bli så merkbar. Den ferdige masterkopien bør likevel være en 2. generasjons tape.

Det er i dag ingen tekniske hindringer for å redigere fra ½'' hjemmevideoutstyr og direkte over på ¾'' U-matic bånd. Innsparinger i kjøp av kameraer og transportable videospillere vil være store. Samtidig vil den tekniske kvaliteten kunne høynes under redigeringsprosessen. Fleksibilitet gir ikke bare økonomiske innsparinger, men åpner også for muligheten for utstrakt samarbeid med andre som ikke disponerer samme tekniske utstyr, og i tillegg vil en kunne knytte til seg medarbeidere med forskjellige kvalifikasjoner og erfaringsgrunnlag.

Redigering til High Band

På enkelte kabelanlegg vil det bli krevet at en sender programmer som holder broadcast-standard. Ved eter-sendinger av lokal-TV, vil dette være en forutsetning. Det betyr ikke at alt det tekniske utstyret må holde en slik standard, men i siste instans må programmet redigeres opp til broadcast-standard. Enklest og billigst gjøres dette ved å kopiere mastertapen over på en High Band-spiller. Dette betyr imidlertid at programmet som distribueres baserer seg på en 3. og kanskje 4. generasjon kopi av originalopptaket. Som nevnt er kvalitetstapet ved kopiering i flere generasjoner stort, og en nødvendig redigering over på High Band vil føre til en ekstra kvalitetsforringelse.

Siden de aller færreste vil ha råd til å investere i High Band utstyr, er en rimeligere, men for mange sikkert en kostbar løsning, å redigere mastertapen direkte på High Band. En slik High Band-maskin koster fra ca. 100.000 kr og oppover. Ved å koble en elektronisk redigeringskontrollenhet mellom avspillermaskin og en High Band redigeringsmaskin, vil en kunne redigere direkte fra ½'' hjemmevideo eller U-matic Low Band til High Band standard.

Investeringene i teknisk utstyr kan bli ganske store hvis en er nødt til å kjøpe alt utstyret på en gang og samtidig har satt seg høye tekniske kvalitetskrav. Likevel er det grunn til å anta at det er ganske mange som disponerer noe videoutstyr fra før av. Det er da viktig å være klar over at det *ikke* finnes noen teknisk standard for utstyr som kan brukes til lokal-TV-produksjon, uansett hva folk innenfor videobransjen måtte hevde. Det beste er å ta utgangspunkt i det utstyret man disponerer, og komplettere med videoutstyr som siden ikke innebærer at man blir nødt til å bytte ut alt utstyret for å kunne høyne kvaliteten enda noen hakk. Til syvende og sist er det publikums reaksjon på programtilbudet som avgjør kvaliteten.

2.5 Eksempler på utstyr som egner seg til lokal-TV

Nedenfor gis noen eksempler på produksjonslinjer som bør kunne egne seg for lokal-TV alt etter økonomi og ressurser ellers.

Eksemplene tar utgangspunkt i 2 transportable opptaksenheter, som bør være minstekravet for å kunne drive aktiv programskapende virksomhet (3 enheter er nok bedre). Monitorer er ikke tatt med i illustrasjonene og heller ikke direkte i regneeksemplene da de kan erstattes av vanlige fjernsynsmottakere uten at det får så stor betydning. (Enkelte videospillere, spesielt transportable, mangler tuner, så det blir et åpent spørsmål om man vil kjøpe tuner eller monitor.)

I noen tilfeller kan avspillerenheten i redigeringsystemet erstattes av den transportable videospilleren. Spesielt i de tilfellene en opererer med ikke-kompatible videosystemer, ½" og ¾", vil det kanskje bli for kostbart å investere i 2 stasjonære avspillingsmaskiner til redigering. Det blir et avveiningsspørsmål mellom økonomi og effektivitet: velger man å bruke en transportabel videospiller i redigeringen, binder man også en hel opptaksenhet som det ville være mer behov for andre steder i produksjonen. Ulempen ved å bruke en transportabel videospiller til redigering, er at redigeringen må foregå manuelt og uten bruk av en redigeringskontrollenhet. Innsparingene man oppnår med billige løsninger, kan gå tapt ved redigeringen. En slik løsning som ovenfor anbefales ikke.

Tabell 2. Profesjonelt hjemmevideoutstyr (Jfr. Fig. 5)

Kamera (2x)	20.000 kr
½" transp. videospiller (2x)	30.000 kr
½" avspillingsmaskin	20.000 kr
½" videomaskin m/redigeringsmuligheter	25.000 kr
	<u>95.000 kr</u>
eventuelt	
+ redigeringskontroll	15.000 kr
+ monitorer (2x)	15.000 kr

Prisene på videomaskinene er basert på «profesjonelt» hjemmevideoutstyr, som ut fra kvalitetshensyn og mulighetene til enklere redigering, vil egne seg bedre til lokal-TV-produksjon enn rimeligere hjemmevideoutstyr.

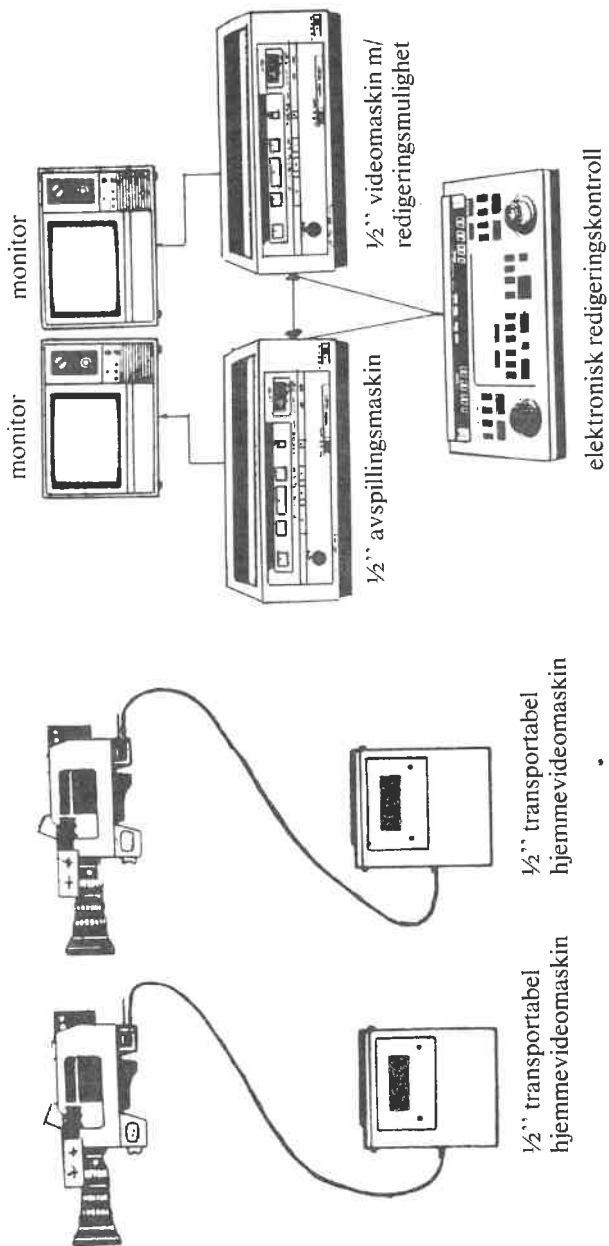

Fig. 5. Teknisk løsning for lokal-TV-produksjon basert på «profesjonell» hjemmevideo. Prisen på dette utstyret vil komme på ca. 125.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 2).

Tabell 3. Hjemmevideoutstyr med mulighet for å redigere til ¾'' U-matic (Jfr. Fig. 6)

Kamera (2x)	20.000 kr
½'' transp. videospiller (2x)	30.000 kr
½'' avspillingsmaskin	20.000 kr
¾'' redigeringsmaskin	60.000 kr
elektronisk redigeringskontroll	15.000 kr
	<u>145.000 kr</u>

eventuelt

+ monitorer (2x)	15.000 kr
------------------------	-----------

Fordelen med å redigere opp på ¾'' U-matic bånd ligger først og fremst i den bedre senderstandarden utstyret har, og i tillegg vil en eventuell nødvendig redigering til 3. generasjon, ikke føre til så stort kvalitetstap.

Tabell 4. Priseksempel på en fleksibel løsning med både ½'' og ¾'' videoutstyr (Jfr. Fig. 7)

Kamera (2x)	20.000 kr
½'' transp. videospiller	15.000 kr
¾'' transp. videospiller	30.000 kr
½'' avspillingsmaskin og/eller	20.000 kr
¾'' avspillingsmaskin	35.000 kr
¾'' redigeringsmaskin	60.000 kr
elektronisk redigeringskontroll	15.000 kr
	<u>195.000 kr</u>

eventuelt

+ monitorer (2x)	15.000 kr
------------------------	-----------

Selv om begge de transportable videospillerne *kan* brukes som avspillingsmaskin under redigering er det ingen tvil om at det vil lønne seg – rent produksjonsmessig – å investere i en stasjonær avspiller. Det må være et vurderingsspørsmål om en da investerer i en ½'' eller ¾'' avspillingsmaskin. Argumenter for å investere i ¾'' U-matic er at det vil være rimeligere hvis man siden planlegger å investere i flere transportable U-matic-spillere. Derimot vil det være rimeliere å kjøpe inn ½'' videomaskiner, det vil være billigere å

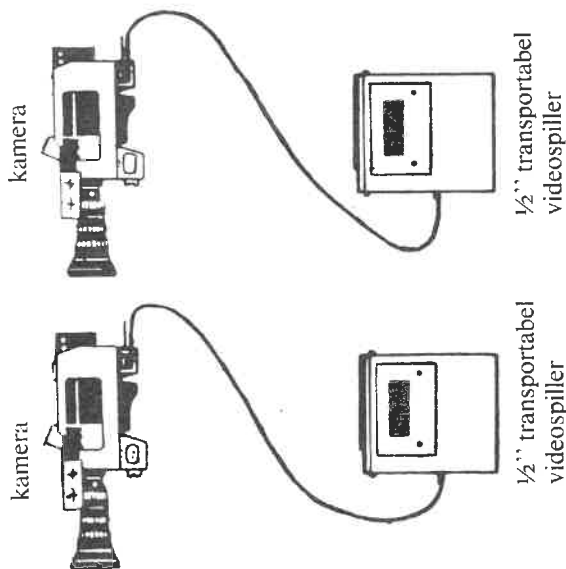
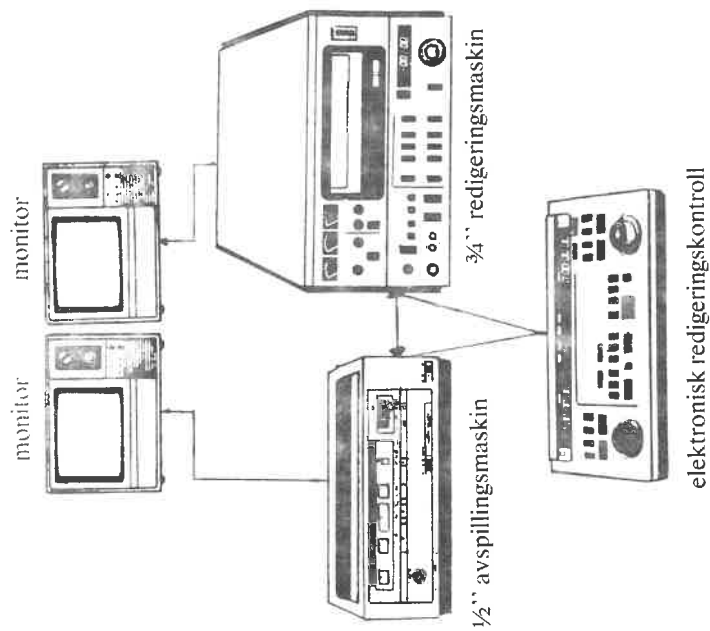

Fig. 6. Teknisk løsning for lokal-TV-produksjon på profesjonelt hjemmevideoutstyr som siden redigeres opp til 1/2" U-matic standard. Prisen på utstyret over er ca. 160.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 3).

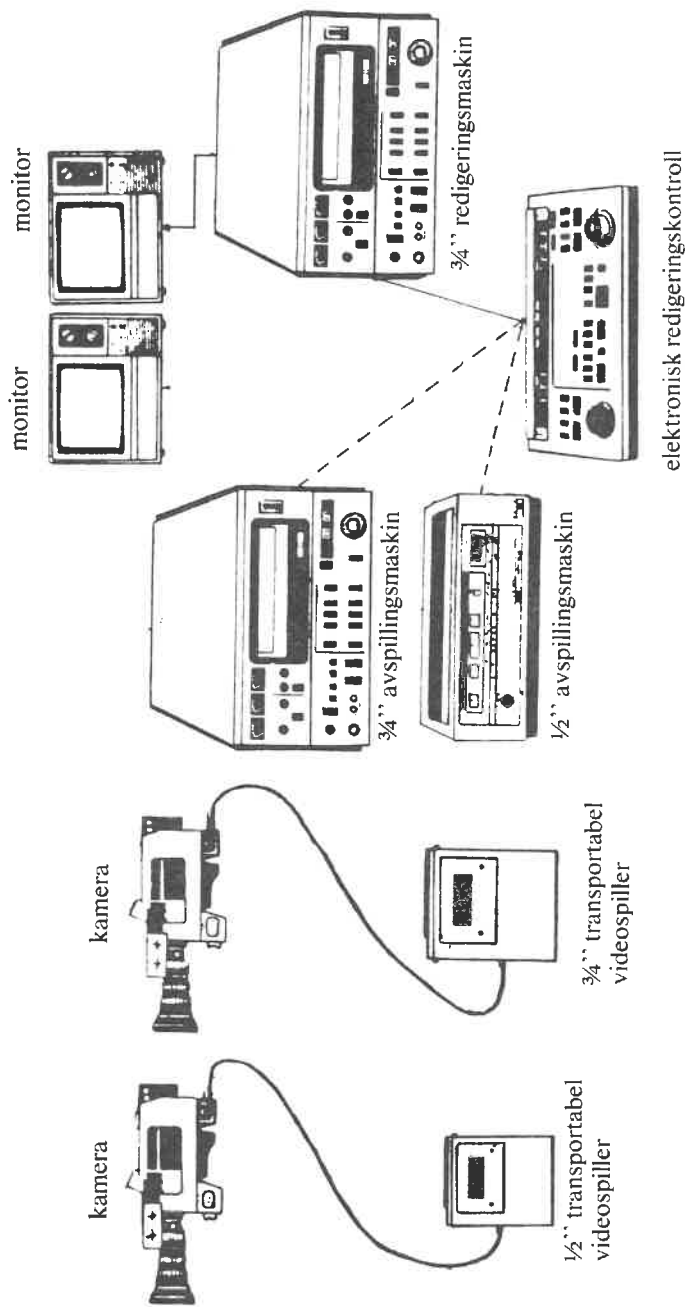

Fig. 7. Dette er en fleksibel teknisk løsning hvor man kombinerer hjemmevideoutstyr med 3/4" U-matic utstyr. Den ferdige mastertapen vil alltid være en 3/4" kopi. Prisen på utstyret over er ca. 2.10.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 4).

kjøpe inn flere opptaksenheter og det vil være større muligheter til samarbeid med andre som ikke disponerer U-matic utstyr. Innkjøp av avspillingsmaskiner til begge systemene gir et meget fleksibelt produksjonsutstyr.

Tabell 5. Priseksempel på 3/4" U-matic Standardutstyr (Jfr. Fig. 8)

Kamera (hjemmevideo-standard)	10.000 kr
Kamera (U-matic-standard)	50.000 kr
3/4" transp. videospiller (2x)	60.000 kr
3/4" avspillingsmaskin	35.000 kr
3/4" redigeringsmaskin	60.000 kr
elektronisk redigeringskontroll	<u>15.000 kr</u>
	<u>230.000 kr</u>

eventuelt

+ monitorer (2x)	15.000 kr
------------------------	-----------

Dette er nesten ren produksjonslinje for U-matic Standard. Kameraer som holder denne standarden er forholdsvis dyre. Det kan derfor være en rimeligere løsning, men for de fleste bare en midlertidig sådan, å benytte kameraer som holder en god hjemmevideo-standard. Den tekniske kvaliteten på dette utstyret bør på alle måter tilfredsstillende kravene til lokal TV-produksjon. De fleste som har konsesjon for lokal-TV-sendinger i Norge, benytter utstyr som holder dette nivået. Men det må presiseres at dette ikke er noe krav – og bør heller aldri bli det – for å kunne lage gode lokal-TV-programmer.

Tabell 6. Priseksempel på hjemmevideoutstyr når det er nødvendig å kopiere opp til High Band p.g.a. senderstandard. (Jfr. Fig. 9)

Kamera (2x)	20.000 kr
1/2" transp. videospiller (2x)	30.000 kr
1/2" avspillingsmaskin	20.000 kr
3/4" High Band redigeringsmaskin	120.000 kr
elektronisk redigeringskontroll	<u>15.000 kr</u>
	<u>205.000 kr</u>

eventuelt

+ monitorer (2x)	15.000 kr
------------------------	-----------

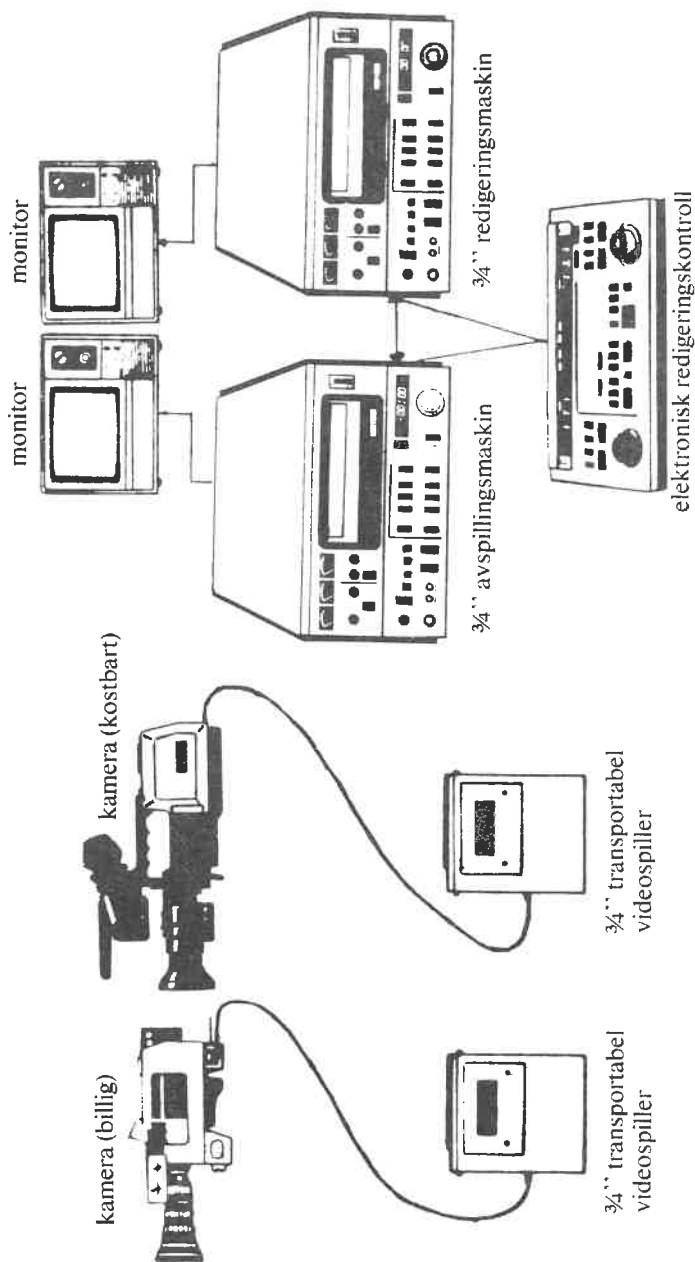

Fig. 8. Denne tekniske løsningen er basert nesten bare på 3/4'' U-matic Standard utstyr. Å skaffe seg mange kameraenheter som holder denne standarden krever store investeringer. Det kan derfor være lurt, som dette eksemplet viser, å benytte noen rimeligere kameraer som er beregnet for hjemmevideoutstyr. Prisen på utstyret over er ca. 245.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 5).

Tabell 7. Priseksempel på utstyr ved redigering fra ¾" standard til High Band når senderstandard krever det (Jfr. Fig. 10)

Kamera (2x)	100.000 kr
¾" transp. videospiller (2x)	60.000 kr
¾" avspillingsmaskin	35.000 kr
¾" High Band redigeringsmaskin	120.000 kr
elektronisk redigeringskontroll	15.000 kr
	<u>330.000 kr</u>
eventuelt	
+ monitorer (2x)	15.000 kr

Begge disse to siste eksemplene viser hvilke investeringer man må gjøre hvis en er nødt til å redigere sine produksjoner til High Band fordi senderstandarden krever det. Det er selvfølgelig mulig å kopiere fra masterkopien og over på en billigere High Band videospiller uten redigeringsmuligheter, og heller godta det kvalitetstapet som finner sted ved enda en generasjons kopiering. Velger en siste alternativet vil det være mest lønnsomt, hvis forholdene ligger til rette for det, å benytte videoprodusenter som disponerer High Band-utstyr til å foreta kopieringen.

Ønsker en å anskaffe komplett High Band utstyr med 2 kameraenheter må en regne med å måtte betale bortimot 600.000 kr.

2.6 Annet teknisk utstyr

I tillegg til kameraer, opptakere og redigeringsutstyr er det nødvendig å anskaffe seg lys-, lyd- og noe senderutstyr. Disse investeringene er ikke i samme størrelsesorden som de ovenfor, men de er like viktige.

Lys

Lys er en forutsetning for i det hele tatt å kunne lage bilder. Kameraene har ikke samme evne som det menneskelige øyet til å kunne tilpasse seg forskjellige lysforhold, derfor er det viktig at lysforholdene er de beste for at bilde kvaliteten skal bli god. De beste forholdene finner vi i dagslys, ikke i direkte sol. Solskinn skaper sterke kontraster mellom lys og skygge som er vanskelig å hanske med

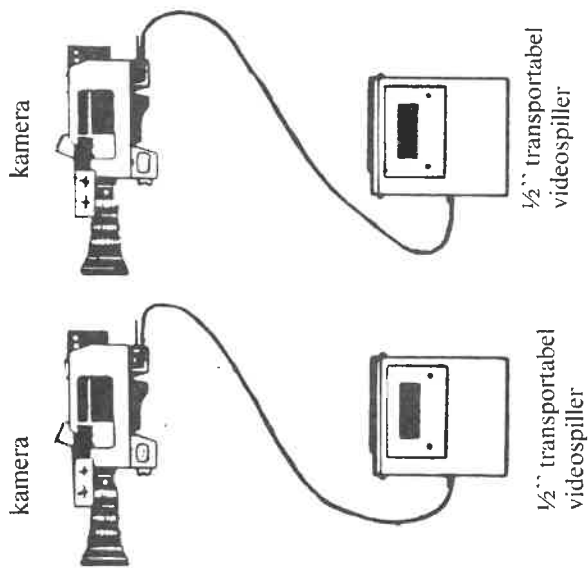
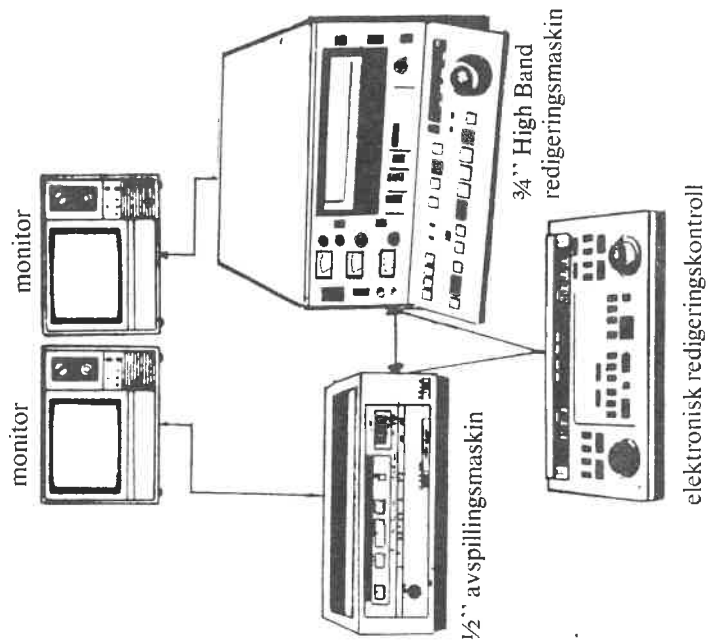

Fig. 9. Teknisk løsning for redigering direkte fra 1/2'' hjemmevideo og til 3/4'' High Band hvis det er nødvendig på grunn av senderstandard. En slik løsning fører ikke til kvalitetstap ved kopiering. Prisen på utstyret over er ca. 220.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 6).

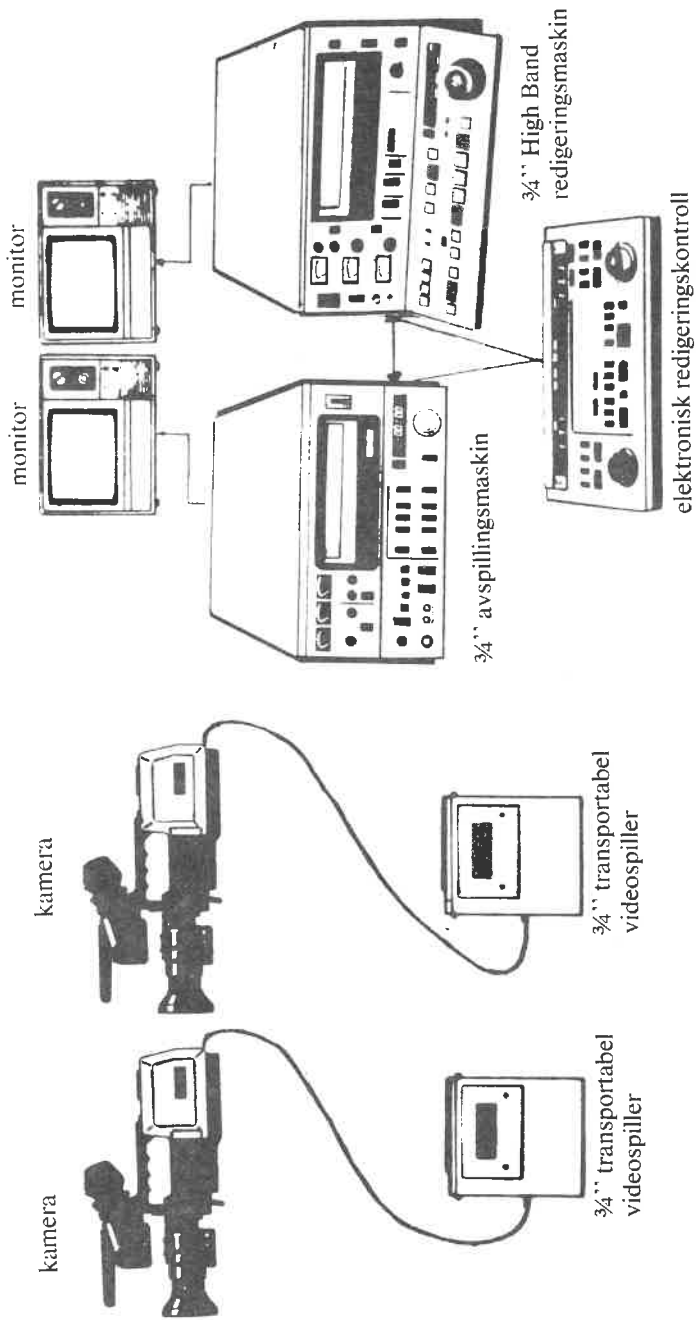

Fig. 10. Teknisk løsning hvor man redigerer fra 3/4" U-matic Standard og opp til High Band. Dette kan være nødvendig hvis senderstandarden krever det. Prisen på utstyret over er ca. 345.000 kroner (1984-priser). (Se tabell 7).

for et videokamera. Detaljgengivelsen blir dårligere, og kameraer med automatisk blenderjustering vil ikke klare å lage pene overganger mellom lys og skygge. Kunstig lys kan ofte med fordel brukes ved uteopptak for blant annet å myke opp skygger.

Innendørsopptak vil i de fleste tilfellene forutsette bruk av kunstig lys. Dette er ingen enkel oppgave og blir av mange regnet som en kunst. En riktig lyssetting forutsetter i det minste 2 lyskilder: en for å belyse hovedmotivet og en for å bløte opp skyggene som denne skaper. Den vanligste formen for lyssetting ved TV-opptak er firepunktsbelysningen. (Se Fig. 11)

En firepunkts lyssetting som inkluderer lamper, skjermer og stativ vil komme på 7–8.000 kr. Prisen på lamper varierer mye. Rimelige lamper kan bare brukes kort tid av gangen på grunn av den store varmetviklingen, mens andre og mer kostbare lamper kan brukes nesten så lenge en ønsker.

I figur 12 vises en riktig, men for noen en vel dyr og avansert lyssetting av et studio på 25 m².

Lyd

Lyd er det mange som ikke tar så tungt på når de holder på med bildemedie som video. Til og med mange profesjonelle videoprodusenter unnlater i sin iver etter å oppnå best mulig bildekvalitet og se til at lyden holder samme kvalitet. Bilde uten lyd eller med altfor dårlig lyd er noe publikum ikke godtar lenger. Stumfilmens tid er forbi, og spesielt ved TV-produksjoner vil man ofte oppleve at det er mulig å gjøre bare *ett* opptak av lyd og bilde.

De fleste videokamera har en innebygget mikrofon, men det er begrenset hvor mye glede en kan få av den. Til lydopptak fra gate- miljøer, trafikkstøy o.l. er den fullt brukbar, men man må samtidig huske på at de fleste mikrofonene ikke er retningsbestemte, slik at lyder fra kameramann og andre uvedkommende også kommer med på lydopptaket. Noen kameraer har mikrofonen plassert på teleskopstang eller karakteristikken på mikrofonen er slik at den vil oppfange lyd bare i en bestemt retning. Dette reduserer som regel problemet med uønskede lydkilder.

I de fleste tilfeller vil det være best å bruke en separat mikrofon, og som regel vil det finnes egen mikrofoninngang på kameraet. Det beste er at mikrofonen holdes så nær lydkilden som mulig, men vil

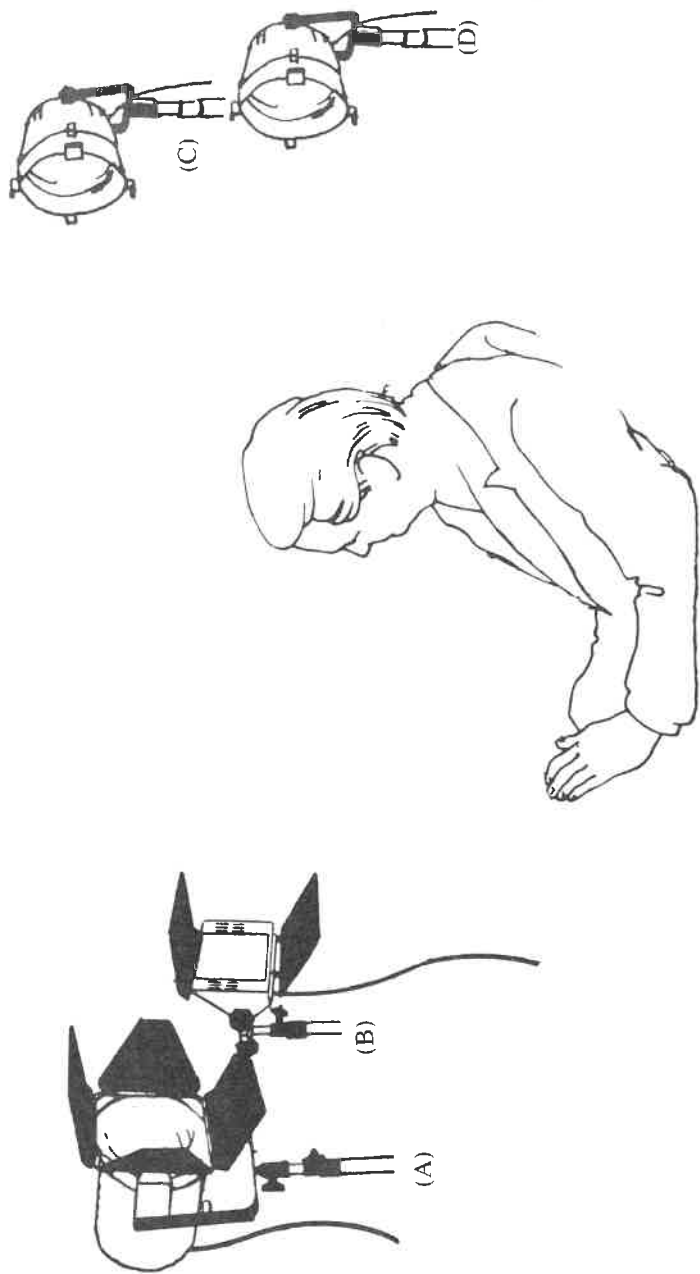

Fig. 11. En firepunktsbelysning av motivet er vanlig ved film- og video-opptak. (A) betegnes ofte key light. Dette er et kraftig hovedlys og som regel bruker en spot light. (B) betegnes ofte fillight. Bløtt lys som brukes til å myke opp skygger fra key light. Bruker vanligvis soft light. (C) og (D) betegnes ofte backlight. Det er lyskilder som belyser motivet bakfra og får fram konturene.

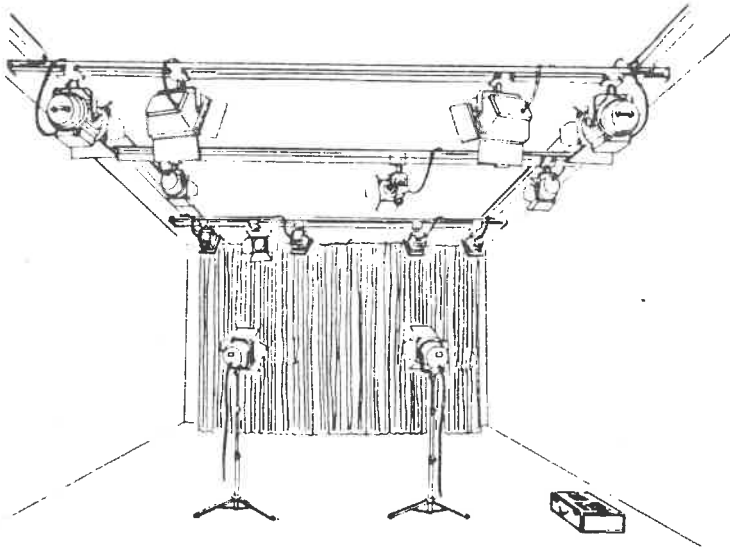

Fig. 12. Lyssetting av et studio på ca. 25 m². Med så mange lyskilder forutsettes det at man benytter lys-mixer.

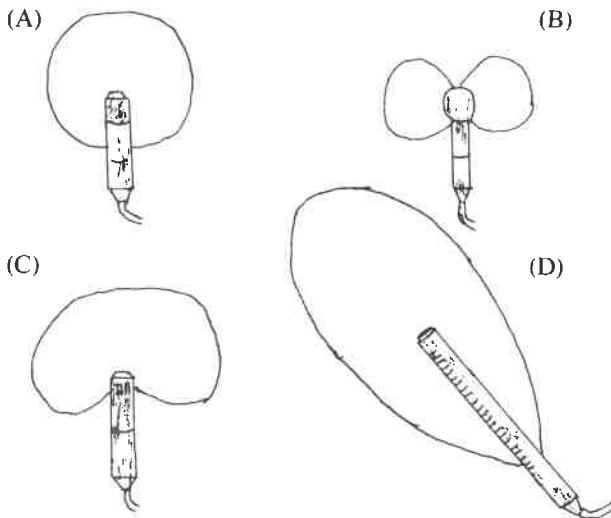

Fig. 13. De mest vanlige retningskarakteristikkene på mikrofoner er:

- (A) Kulekarakteristikk
- (B) Åttetalls-karakteristikk
- (C) Nyre-karakteristikk
- (D) Superretningsbestemt karakteristikk

en skjule mikrofonen kan den f.eks. holdes i en lang stang. (Fiskestang eller lignende kan godt brukes.) Ved lydopptak der det er vanskelig å føre mikrofonledningen fram til kameraet, kan en benytte båndopptaker, og siden redigere lyden inn på videobåndet. Det kan by på problemer under redigeringen å få synkronisert lyd og bilde. En annen løsning, men mye dyrere, er å bruke trådløs radiomikrofon.

Det finnes to hovedtyper av mikrofoner: dynamiske og kondensatormikrofoner. Innenfor begge typer mikrofoner kan en velge mellom mikrofoner med forskjellig retningskarakteristikk. (Se fig. 13)

- a) kulekarakteristikk
- b) åttetalls-karakteristikk
- c) nyre-karakteristikk
- d) superretningsbestemt-karakteristikk

De 2 siste mikrofontypene betegnes ofte som cardioidkarakteristiske mikrofoner. Kulemikrofoner er det mest vanlig som innebygd mikrofon i videokameraer. En mikrofon med nyrekarakteristikk er som regel bedre egnet som videomikrofon da den ikke mottar lyd bakfra. Åttetallsmikrofoner er ikke så mye brukt, men kan egne seg bra ved intervju. Superretningsbestemte mikrofoner kan oppfatte lyd fra bestemte retninger og på lang avstand.

Enkelte mikrofoner til videokameraer innstiller seg etter zoom-optikken på kameraet: ved innzooming har mikrofonen kulekarakteristikk, og ved utzooming får den retningsbestemt karakteristikk.

Prisen på mikrofoner følger som regel kvaliteten. Kondensatormikrofoner er som regel bedre enn dynamiske mikrofoner, men er til gjengjeld en god del dyrere. En god mikrofon til intervju koster fra 1.000 kr og oppover, en superretningsbestemt mikrofon (en «kanon») koster fra rundt 3.000 kr. En «mygg», som er en klippsmikrofon til å feste på jakke, slips eller lignende, kan også være en god investering. Den koster også fra 1000 kr og oppover.

Det beste er selvfølgelig å ha flere forskjellige typer mikrofoner slik at en kan velge ut den mikrofonen som passer best under ulike lydforhold. Uansett bør hver opptakerenhet utstyres med en separat mikrofon med tilhørende hodetelefoner for å kunne kontrollere lydopptakene.

En må være klar over at de fleste videoopptakere har automatisk lydstyrkekontroll. Det betyr at opptakeren innstiller seg etter den høyeste lydkilden, som ikke alltid vil være den samme som den man ønsker lyd fra. I tillegg klarer ikke automatikken å regulere seg raskt nok etter raske svingninger i lydstyrken. Ved bruk av egen lydbåndopptaker vil en ha mulighet til å kunne regulere lydstyrken manuelt, og det kan være en fordel en gang i blant.

Lydmixere

Lydmixere er ikke så dyre at det bør værere en hindring for at man skal anskaffe seg en. De fleste videospillere har dub.-funksjon som betyr at en kan legge nytt lydspor uten å forandre på billedsporet. Med en lydmixer kan en legge inn både kommentarer og musikk samtidig som en benytter andre mikrofoner til intervjuer eller samtaler. Spesielt ved studioopptak er lydmixere et være eller ikke være. Lydmixere som holder tilfredsstillende standard kan kjøpes fra 4-5.000 kr og oppover.

Senderutstyr

Senderutstyr er det nødvendig å anskaffe seg for i det hele tatt å kunne distribuere programmer over kabel eller eter. For å kunne omforme video- og lydsignaler til høyfrekvente fjernsynssignaler er det nødvendig med en modulator. En modulator vil koste ca. 20.000 kr.

I tillegg vil det være en stor fordel om man skaffer seg en Time Base Corrector (TBC). Ikke engang den beste videospiller vil gi et signal som er helt perfekt. Det vil alltid inneholde noe såkalt «jitter» som er en ustabil gjengivelse av videoopptaket på grunn av sporingsavvik. En TBC korrigerer videosignalet slik at det blir stabilt uten jitter. Det er spesielt viktig at sendersignalene er best mulig i utgangspunktet, da signalene svekkes etterhvert.

En TBC koster fra 60.000 kr og oppover, men den vil også kunne brukes til å høyne redigeringskvaliteten. Den kobles da til redigeringsmaskinen og vil kunne korrigere for den samme ustabiliteten i videosignalet.

Annet utstyr enn det som er nevnt foran, kan også være nødvendig for å oppnå høyere kvalitet eller spesielle effekter på TV-produksjoner. Det er ingen vits i å gå igjennom alle mulighetene som finnes for å bygge ut redigeringsutstyret, men noe må nevnes.

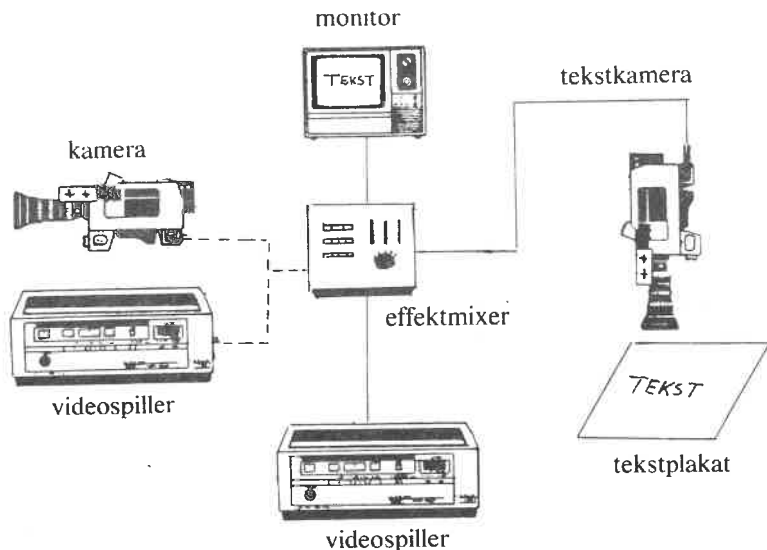

Fig. 14. Tekstsetting kan gjøres ganske profesjonelt og enkelt hvis man disponerer overnevnte utstyr, og som ikke krever store investeringer utover det utstyret man trenger for ordinære lokal-TV opptak. Motivet som teksten skal legges oppå overspilles fra en videospiller eller direkte fra kameraet. Tekstkameraet filmer teksten fra tekstplakaten som kan beveges i den retningen man vil at teksten skal rulle. Motiv og tekst overføres så til videospilleren. Bruker man et rimelig svart/hvitt-kamera som tekstkamera, kan man legge farge på teksten i effektmixeren. Svart/hvitt tekstkamera koster ca. 2-3000 kr, og en effektmixer koster fra 1-2.000 kr og oppover.

Teksting

Tekstsetting vil være noe alle vil ha behov for. Det kan enklest gjøres ved rett og slett å filme tekstplakater, men vil man ha det litt mer profesjonelt, koster ikke det all verden. Et lite svart/hvitt tekstkamera kombinert med en billig effektmixer trenger ikke koste mer enn 5-6.000 kr. Selv med et såvidt rimelig utstyr vil man kunne lage tekster og en del effekter som kan virke ganske profesjonelle. (Se fig. 14)

A/B-rulle-redigering

For de som har råd til å investere i en TBC (se fig. 15), åpner det seg muligheter for å kunne benytte seg av noe som kalles «A/B-rulle»-redigering. Hvis man benytter denne teknikken, kan man ved hjelp av ett kamera oppnå samme effekter som ved bruk av flerkamerateknikk. Kort forklart går det ut på at man benytter 2 kassetter ved opptak. Scene 1, 3, 5 osv. spilles inn på kassett A, mens scene 2, 4, 6 spilles inn på kassett B. Ved redigering benytter man 2 avspillingsmaskiner koblet til en billedmixer. Det blir da mulig å lage trickoverganger og bild-i-bildeffekter mellom påfølgende scener. Vanligvis må man benytte seg av 2 kameraer for å oppnå disse effektene. For å oppnå et helt perfekt resultat bør man også disponere 2 TBC'er, men det går godt an å prøve seg fram med samme teknikk selv om man ikke skulle disponere noen TBC'er.

Overføring av film og dias til video

Det vil sikkert bli behov for å kunne overføre 8 mm/16 mm film og dias til video. Skal resultatet bli profesjonelt trengs det store investeringer i film-scanner for overføring til video. Billigste måten å gjøre dette på er å projisere film eller dias på et lerret og ta det opp på video. Noen problemer blir det. For det første er bildehastigheten forskjellig for film og video. (8 mm har 18 bilder pr. sekund, video 25 bilder pr. sekund). De fleste filmfremvisere har imidlertid variabel hastighet slik at dette misforhold kan utjevnes. Verre er det at film og dias må vises i mørke for å få god gjengivelse mens videokamera er avhengig av mye lys.

Løsningen kan være å kjøpe film- og diasadapter for overføring til video. Prisen for disse ligger på ca. 4.000 kr. Rimeligere adaptere kan også fåes, men anbefales ikke.

2.7 Må en kjøpe alt utstyret eller ...?

Svaret er ja hvis man har økonomi til det, og svaret er ja hvis en ikke har økonomi til det. Et litt merkelig svar som trenger forklaring.

I en oppstartingsfase er det tillatt med en del teknisk kvalitetsbrist uten at det får for store konsekvenser. Men i lengden vil for dårlig teknisk kvalitet føre til at folk mister interessen. I tillegg vil

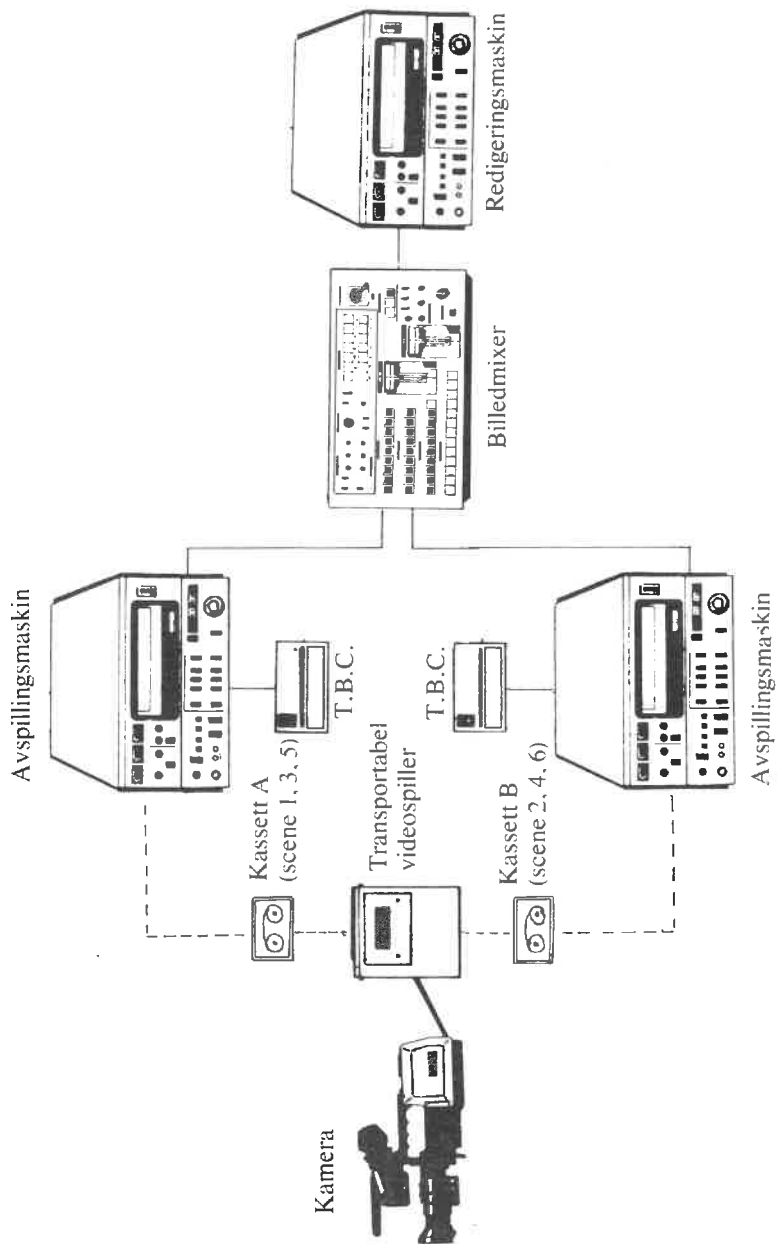

Fig. 15. Prinsippet for A/B-rolle-redigering. Man oppnår samme resultat som om flerkamerateknikk var anvendt.

det ikke være tilfredsstillende nok, for de som jobber med lokal-TV, å stadig slite med dårlig teknisk utrustning som ikke tilfredsstiller egne ambisjoner. På en eller annen måte blir man nødt til å finne en løsning som gjør at man får skikkelig utstyr å jobbe med. Brukbare redigeringsmuligheter er noe de fleste vil trenge.

De som har råd til å investere i så mye utstyr at sendingene holder mål rent teknisk, bør likevel gå varsomt fram når de planlegger innkjøp av utstyr. For det første bør en påse at det utstyret man kjøper eventuelt er kompatibelt med det videoutstyret man disponerer fra før av. Den beste løsningen på det, er at man låner utstyr før en kjøper det. De fleste forhandlere av videoutstyr vil som regel gå med på det. Dernest bør en planlegge for framtida, det vil si at man undersøker muligheten for å kunne gradvis oppdatere utstyret kvalitetsmessig (f.eks. kombinere hjemmevideo og U-matic).

Leie eller leasing

Har man ikke råd til å kjøpe det utstyret man trenger, kan man leie eller lease utstyr. Leie av utstyr over lengre tid kan bli kostbart, men på den andre siden har man muligheten til å fornye utstyret uten at det fører til for store ekstrainvesteringer. Leasing er en form for finansiering som i korthet går ut på at man nedbetaler utstyret gjennom en langsiktig leieavtale. Dette kan være en fordel ved at man slipper å binde mye kapital i startfasen.

Det beste er selvfølgelig hvis man kan inngå en aktiv samarbeidsavtale med andre som også har satt igang lokal-TV-sendinger. Da kan man gå sammen om å lage studio og dele på utgiftene til redigeringsutstyr. Også opptaksenheter kan man låne av hverandre hvis ikke topper i produksjonsperioder faller sammen. Et slikt samarbeid bør etableres så tidlig som mulig, slik at man unngår innkjøp av ikke-kompatibelt videoutstyr.

Videoverksted

Noen steder vil det nok bli etablert videoverksteder eller medieverksteder som det også blir kalt. Det har allerede vært tilløp til enkelte videoverksteder i tilknytning til ungdoms-/fritidsklubber og OBOS (Oslo Bolig- og Sparelag). Fra høsten av vil det være igang et videoverksted på Strømmen finansiert og administrert av Akershus Fylkeskulturkontor. Bakgrunnen for det offentliges inntreden i

videosammenheng finner vi i «videogramutredningen» (NOU 1981:26) hvor det foreslås at man bør prøve å få etablert et videoverksted i fylkeskommunal regi. Utredningen «Massemedier og mediepolitikk» (NOU 1983:3) følger opp og mener det er grunnlag for videoverksteder flere steder i landet. Videoverkstedet er et forsøk på å møte ungdom og andres passivitet til dette mediet med et tilbud om aktiv deltakelse. Samtidig er videoverkstedet godt egnet til å utvikle idéen om «public access» i forbindelse med lokal-TV. Tanken er at videoverkstedet skal fungere som et ressurscenter i forhold til opplæring og bruk av video. Det er derfor gode muligheter for at de som har tenkt å gå i gang med lokal-TV-sendinger og ikke har ressurser til det, kan klare dette med utgangspunkt i et videoverksted.

Ved at det også arrangeres yrkesrettede kurs for arbeidsledige ungdommer i videoverkstedenes regi, er dette en mulighet hvor det offentlige kan stimulere til interesse for video blant arbeidsledig ungdom som med tiden kan få faste jobber. Dette kan på sikt avhjelpe mangelen på faglærte folk til lokal-TV-produksjon.

Videoverksted kan også startes i privat regi der det er mange nok interessenter i lokal-TV-drift.

Listen over tekniske finurligheter og muligheter er lang, og erfaringsmessig vil de som er fascinert av dette mediet eller blir det etter hvert, la seg imponere av de tekniske og billedmessige muligheter dette mediet åpner for. Det er det fullt lov til, men man bør samtidig huske at selv den beste tekniske kvalitet vil avsløre en dårlig produksjon.

3. Produksjon

TV-produksjon må sees som en sammenhengende prosess fra idé til ferdig programutsendelse. Den kreative siden ved en TV-produksjon vil ikke bli nevneverdig berørt i dette kapitlet. I stedet anbefales det å gå til anskaffelse av noe av den utmerkede litteraturen som finnes om TV-, video og filmproduksjon. Kurser i video- og filmspråk er å anbefale også.

Den økonomiske siden ved en TV-produksjon er kanskje vel så viktig og interessant, ut fra den økonomiske situasjonen som de fleste lokal TV-selskap må leve med. Ønsket om best mulig TV-programmer må sees i forhold til realistiske budsjetter. Erfaringsmessig har det vist seg at folk som jobber med lokal-TV har klart å lage langt bedre programmer enn det økonomien skulle tilsi, men da ligger det ofte mange gratistimer og idelisme til grunn for disse, etter forholdene, rimelige produksjonene med høy kvalitet.

Timeprisen for de som til nå har drevet med forsøksvirksomhet med lokal-TV har stort sett ligget mellom 5–10.000 kr pr. programtime. Det kan variere en god del i forhold til om en har regnet med avskrivning av utstyret i timeprisen, lønn, husleie og lignende. For de fleste har mange av de vanlige kostnadsvariablene ikke vært tatt med i regnskapet. For å kunne komme ut med en timepris som er forsvarlig budsjettmessig, vil det nok i framtida også være nødvendig å forutsette en del kostnader som ikke-eksisterende. Ytterst få av de som har søkt om konsesjon vil klare budsjetter som har rammer på over 1 million kroner. Det vil det nemlig koste hvis man lager en times nyproduksjon pr. uke til en timepris på 20.000 kr.

3.1 Eksemplet Stovner/Groruddalen Lokal-TV

Stovner/Groruddalen lokal-TV er godt eksempel på lokal-TV med en ikke-kommersiell profil. Bak dette lokal-TV-selskapet står

det tre offentlige og tre private institusjoner, og nedenfor presenteres driftsregnskapet til selskapet (eller andelslaget som det egentlig er) for perioden fra de startet opp og fram til 27.5.83:

Tabell 8 STOVNER OG GRORUDDALEN LOKAL-TV
Driftsregnskap for tidsrommet 25.6.82–27.5.83

Utgifter:

Lønn og honorar	kr.	79.943
Arbeidsgiveravgift	»	151
Drift av studio	»	75.757
Inventar og teknisk utstyr	»	218.060
Kontorutgifter (annonser, tlf. m.v.)	»	12.024
Kjøregodtgjørelse bil	»	6.696
Andre reise/transport- og kostutg.	»	11.013
Renter av lån	»	11.860
Forsikring	»	7.635
Stipend	»	2.700
Kurs og ekskursjoner	»	13.580
Overskudd	»	29.894
		<u>kr. 469.315</u>

Stovner/Groruddalen lokal-TV produserte og distribuerte 11 entimers programmer høsten -82. Fra 1.1.83 og fram til 27.5.83 sendte de ukentlig en ½ time egenproduserte programmer. Fordeler man disse timene på driftsbudsjettet for samme periode, vil man komme ut med en gjennomsnittlig timepris på over 20.000 kr. I driftsbudsjettet et det tatt med alle utgifter til teknisk utstyr, men utelater man disse vil man i så tilfelle komme ut med en timepris rundt 10.000 kr.

3.2 Lønnet/ulønnet arbeidskraft

Utgiftssiden vil variere i forhold til hvor mye betalt arbeidskraft man benytter. Bak hver time egenprodusert sending ligger det som regel 50 timer arbeid (omtrentlig gjennomsnitt for lokal-TV-sendinger i Norge).

Det er selvfølgelig mulig å basere all programvirksomhet på ulønnet arbeidskraft der hvor frivillig arbeidsinnsats ikke er en knapp ressurs. Problemet vil være at den dagen folk går trøtt, vil det bli problemer med å holde kontinuiteten i programvirksomheten. Spesielt erfaringer fra utlandet viser at det har vært behov for en person eller flere som har kunnet stå for kontinuiteten i programvirksomheten som betalte medhjelpere.

Lønnet arbeidskraft vil selvfølgelig være en bedre løsning, og man har da muligheten til å ansette medarbeidere som er kvalifisert fra før av eller som raskt vil få muligheten til å tilegne seg de kvalifikasjonene som er nødvendig. Høyt kvalifisert arbeidskraft med bakgrunn i video- og TV-produksjon er en mangelvarer på dagens arbeidsmarked, og en må regne med å måtte betale godt for å få tak i slik arbeidskraft. Etter hvert som man får lokal-TV-selskaper mange steder rundt omkring i landet, vil det nok utvikle seg et arbeidsmarked med halvprofesjonelle fotografer og produsenter, men inntil det skjer må man i stor grad satse på å lære opp egne medarbeidere.

Nødvendige kvalifikasjoner

Lokal-TV vil kanskje i enda større grad enn lokal-aviser være avhengig av medarbeidere som kjenner lokalmiljøet godt. Journalistiske erfaringer vil man også måtte ta hensyn til, men det må bli en vurderingssak om en vil satse på å lære opp en journalist til videofotograf eller lære opp en videofotograf til journalist. I dette ligger det at det neppe vil finnes lokal-TV-selskaper som har råd til en arbeidsdeling tilsvarende det man har i NRK. Den beste lokal-TV-medarbeider vil være en som både kan videoproduksjon og journalistikk og samtidig er lommekjent i lokalmiljøet. Hvor mange man kan lønne for å jobbe med lokal-TV, er avhengig av det enkelte lokal-TV's økonomi, men der det er økonomi bør en i det minste satse på en lønnet medarbeider som sikrer den tidligere nevnte kontinuiteten.

Lokal-TV som sysselsettingstiltak

I forbindelse med sysselsettingstiltak og tiltak i lokalmiljøene bør det kunne gjøres å la arbeidsledig ungdom få sysselsetting i forbindelse med lokal-TV. I kommunale og fylkeskommunale sysselset-

tingsprogrammer bør det være mulig å få til en ordning hvor sysselsetningsmidler brukes til å gi arbeidsledige interessante jobber med lokal-TV, samtidig som man støtter lokal-TV økonomisk. Lokal-TV-selskapene kan eventuelt selv dekke egenandelen. I framtida må en regne med at det vil finnes ganske mange nye arbeidsplasser innenfor video- og TV-produksjon. Det vil derfor være gode muligheter for at disse sysselsetningstiltakene vil kunne føre til permanente arbeidsplasser. I tillegg er det klart at ungdom har vist interesse for dette mediet og vil kunne tilegne seg nødvendige kvalifikasjoner ganske raskt. Mange har også erfaring fra videoproduksjoner i ungdomsklubb-sammenheng. Dessuten må ungdom sees som en kreativ ressurs i programproduksjon. De utgjør for det første et stort publikum for programmene, men det viktigste er kanskje at de tradisjonelt sett ikke så lett slipper til i de tradisjonelle medier.

Uansett hvordan man snur og vender på krona for å kunne lønne lokal-TV-medarbeider, vil den største arbeidskraftressursen være de mange ulønnede, idealistiske og ivrige lokal-TV-patriotene. Det er også disse som utgjør det nye i mediebildet: seerne går over fra å være passive tilskuere til å bli aktive deltakere i TV-produksjonen. Medbestemmelse og en styrkning av nær-demokratiet er uttrykte politiske mål for forsøkene med lokal-TV. Derfor kan dette være utgangspunktet når man vurderer lønnet arbeidskraft til lokal-TV-produksjoner. Lønnet arbeidskraft kan brukes til å sikre kontinuiteten, koordinere programvirksomheten og lære opp andre til å bli kvalifiserte lokal-TV-medarbeidere.

3.3 Type programmer som kostnadsvariabel

Lønnsutgifter er en kostnadsvariabel som vil kunne gi store forskjeller i prisen for egenproduserte programmer, men i like stor grad vil *type* program innvirke på timeprisen. Programmer som sendes direkte fra studio eller andre steder vil ikke koste så mye som programmer det tar lang tid å lage og som krever mye redigeringsarbeid. Likevel vil det være programmer som krever mye forarbeid, men kort opptakstid som f.eks. debattprogrammer, inter-

vjuer og lignende. Faste programinnslag vil etterhvert bli så godt innarbeidet at de kan gjøres raskt og billig.

Variasjonene i type programmer og lønnsutgifter gjør at timeprisen vil kunne variere mye, men en gjør klokt i å regne med en *gjennomsnittlig* timepris på egenproduserte programmer på minimum 5–10.000 kr. Manglende økonomiske ressurser kan kompenseres ved bevisst å velge en programprofil som gir lavest mulig kostnader. Ambisjonsnivået vil selvfølgelig også innvirke på produksjonskostnadene. Har man først valgt å satse på dyrt og avansert teknisk utstyr, vil også produksjonskostnadene bli høyere.

3.4 Det «beste» produksjonsteamet

Siden kvalifisert arbeidskraft også vil være en knapp ressurs, er det viktig at man prøver seg fram med forskjellige produksjonsmetoder. «Enmanns produksjonsteam» er selvfølgelig mulig, men det beste er produksjonsteam som består av minst tre personer. Disse tre personene skal dekke en rekke funksjoner, blant annet kamera, lyd og instruksjon. Faktisk må disse tre gjøre en jobb som man f.eks. i tradisjonelle fjernsynsproduksjoner har en større stab til å gjøre: produsent, instruktør, inspisient, produksjonsassistent, script, teknisk leder, lydtekniker, lystekniker, kamerafolk, programledere. Disse funksjonene må deles mellom de tre personene og det kan f.eks. gjøres på følgende måte: Kameramannen har ansvaret for lyssettingen og kameraføringen. Den som har ansvaret for lyd bør også ta seg av intervju hvis det er aktuelt. Det beste er om man kan gjøre dette med hodetelefon på slik at man kan kontrollere lyden samtidig. Med andre ord har man en sammenslåing av funksjonene til lydteknikeren og programlederen. Instruktøren må fylle funksjonene til en produsent, script og inspisient. Som produsent må han/hun ha helt klart for seg hva man skal lage opptak av, idéen bak programmet, som script er oppgavene å passe på detaljene og kontinuiteten i opptakene, som inspisient er oppgavene å holde rede på hva som er tatt opp og hva som er neste opptak. Til slutt er det jobben som instruktør, det vil si at en må ta seg av det som skal foregå foran kamera og mikrofon.

Det kan høres mye ut, men det meste kan gjennomføres ved god planlegging av opptakene på forhånd. Det er ihvertfall viktig at alle

vet hva de skal gjøre under selve opptakene. Det finnes sikkert forskjellige måter å fordele ansvaret på, og det er heller ikke noe i veien for at man kan la de forskjellige ansvarsområdene gå på omgang.

3.5 *Betaling for utsendelse av programmer*

Andre utgifter, som man må regne med, er betaling til kabeleierne for utsendelse av programmene på kabelnettet. Noen kabeleiere vil se på distribusjon av lokal-TV-programmer som en god investering for dem selv. Flere tilbud på tjenester over kabelnettet vil i neste omgang føre til at flere vil bli koblet til nettet. Det vil derfor være en fordel å prøve å få til en mest mulig gunstig og langsiktig avtale om distribusjon med kabeleierne. Den dagen kabelanlegget er maksimalt utbygd, vil man sikkert prøve å tjene mest mulig på distribusjon av programvirksomhet.

Hvor mye det vil koste å sende programmene over kabelnettet er ikke lett å anslå, men Stovner/Groruddalen lokal-TV har i 1983 betalt 3.500 kr måneden til Janco.

Nedenfor er det et månedlig budsjettforslag for samme lokal-TV. Det er ikke tatt med avgifter til TONO som normalt vil utgjøre 2 % av budsjettet.

Tabell 9 Månedlig budsjettforslag for konsesjonsperioden 1.9.83 til 29.2.84 for Stovner/Groruddalen Lokal-TV.

Utgifter:

Beregnet pr. mnd.		
Janco Electronic kr.	3.600
Videotape (20 stk) »	3.200
Transport »	800
Telefon, kontorutg. »	600
Studioutgifter »	300
Avskrivninger/avsetninger »	5.000
Forsikring, div. »	1.000
Honorarer for regnskap, revisjon og administrasjon »	3.000
Fotografer/redigering. Ca. 100 timer à 100 kr »	<u>10.000</u>
Utg. pr. mnd.: kr.	<u>27.500</u>

3.6 Samarbeid

Samarbeid er et nøkkelbegrep når det gjelder å utvikle et best mulig lokal-TV. De fleste vil ha behov for å samarbeide med ulike interesseorganisasjoner, institusjoner, aviser og lignende for i det hele tatt å sikre en økonomisk basis for programvirksomheten. I tillegg kan enkelte samarbeidsavtaler gi grunnlag for å sikre kontinuitet og profesjonalisme i programvirksomheten.

Ren amatørisme i det programskapende arbeidet vil ikke i lengden klare å holde på seernes interesse. Derimot vil det heller ikke være mulig å basere lokal-TV på ren profesjonalisme da den faglærte arbeidskraften som finnes innenfor video- og TV-produksjon her i landet er sterkt begrenset. Den siden av TV-produksjon som er best dekket her i landet er den journalistiske. Det vil derfor være naturlig at man satser på et samarbeid med lokale aviser hvor avisene f.eks. kan ha ansvaret for nyhetsdekningen, enkelte reportasjer og lignende.

Kvalifiserte personer med bakgrunn i film og video er viktig for et lokal-TV-miljø som stort sett består av ukvalifisert arbeidskraft. Det trenger ikke være mange personer, men det vil kunne danne utgangspunktet for å heve lokal-TV fra amatørisme og opp på et halv-profesjonelt nivå.

3.7 Noen programtyper som egner seg for lokal-TV

Hvilke programtyper som egner seg best for lokal-TV er det vanskelig å konkretisere før man har bedre erfaring. Det er imidlertid klart at gjenkjennelse-effekten ofte er den sikreste måten å tiltrekke seg publikums interesse. Det er derfor viktig at en lar personer i lokalsamfunnet være aktører i mest mulig grad, og at en unngår å fokusere for mye på programleder-rollen.

Nyheter og meldinger vil være helt naturlig innslag i de fleste lokal-TV. Det vil likevel være lokal-TV's mulighet til å kommentere nyhetsstoff på en annen måte enn lokal-avisene som vil være dets styrke. Reportasjer og oppfølging av nyheter krever at man jobber aktivt med i lokalmiljøet.

Debattprogrammer vil også være egnet for lokal-TV, spesielt

med tanke på at dette mediet av mange fremheves som løsningen på manglende nærdemokrati. Programmene kan være opptak av offentlige debatter eller man kan skape debatter selv ved å invitere folk til studio. Kombinert med muligheten til å ringe inn og stille spørsmål kan man nå ganske mange i viktige saker som angår lokalsamfunnet.

Måltrettede programmer for spesielle grupper er også populære. Barne- og ungdomsprogrammer er eksempel på det og vil også kunne være aktuelt for lokal-TV. Spesielt ungdomsprogrammer bør lages av ungdommen selv. De eldre blir ikke så ofte tiltenkt med egne programmer, men det ville kanskje være en god idé for lokale TV å lage egne programmer som tar for seg de eldres situasjon og informere kontinuerlig om hvilke aktivitetsmuligheter som finnes for eldre.

Informasjonsprogrammer vil ofte kunne lages i samarbeid med lokale myndigheter og institusjoner. Det kan være korte meldinger og orienteringer eller det kan være mer grundige reportasjer hvor man f.eks. orienterer foreldre om hvordan det er å begynne på skolen som 1. klassing.

I samarbeid med voksenopplæringen kan en lage kurser og undervisningsopplegg som kan sendes utover nettet.

Underholdningsprogrammer er neppe det letteste man kan sette igang med. Det skal godt gjøres å kunne ta konkurransen opp med tilbudene som finnes av slike programmer på andre kanaler. Men det er ingenting i veien for å prøve seg fram. Faren ligger i at folk foretrekker å sitte hjemme i stua og underholdes framfor å gå ut på konserter, teater og lignende aktiviteter i lokalmiljøet.

Aktivt og passivt lokal-TV

Lokal-TV kan spille en aktiv og passiv rolle. I overnevnte tilfelle kan lokal-TV spille en aktiv rolle overfor kulturlivet ved at det istedet for å vise f.eks. hele teaterforestillinger, bare viser korte introduksjonsglimt og dermed heller stimulerer interessen hos publikum. Likeledes vil det være av stor lokalhistorisk interesse om man tar opp teaterforestillinger, konserter o.l. for senere visninger.

Lokal-TV kan lett bli et passivt medie hvis en prøver å etterape det som lages i NRK istedet for å være nyskapende og banebrytende i programvirksomheten. Suksess kan aldri måles i ens egen til-

fredsstillelse, men må alltid vurderes i forhold til publikums reaksjoner på det man driver med. Klarer man å aktivisere publikum selv til deltakelse i programvirksomhet, er det også et mål på suksess.

Et eksempel er Stovner/Groruddalen Lokal-TV's formålsparagraf:

Lokal-TV bygger på idéene om desentralisering og beboer-medvirkning, og skal gjenspeile livet i nærmiljøet. Dette kan skape bedre grunnlag for lokal identitet og fellesskapsfølelse, og for større sosial og kulturell aktivitet.

Lokal-TV vil kunne bringe samfunnsinformasjon som er konkretisert og tilpasset det lokale miljø, men også omvendt – lokale interesser og erfaringer og debatt med adresse til sentrale myndigheter og næringsinstitusjoner. (§ 3 i vedtektene)

En slik ambisiøs formålsparagraf er det vanskelig å oppfylle, og Stovner/Groruddalen Lokal-TV har heller ikke klart det – ennå.

4. Kabeleiere – mediesamfunnets småkonger?

I forbindelse med ny tildeling av konsesjoner for lokal-TV-sendinger råder det en viss usikkerhet om eierne av kabelnettene vil kunne bestemme hvem som skal kunne sende på nettene. Hvem som helst kan få konsesjon, bortsett fra enkeltpersoner, landsomfattende organisasjoner og institusjoner, men i konsesjonsutlysningen kreves det avtale med kabeleierne om sending på nettet. Mange av konsesjonssøkerne har eierandeler i kabelselskap, og vil dermed ha mulighet til å skaffe seg tilnærmet monopol i visse områder. Derfor forlanger mange at myndighetene overtar retten til å gi adgang til nettene. Uansett kreves det en avklaring om bruken av eiendomsretten til kabelnettene.

Av de lokal-TV-selskapene som har hatt konsesjon til nå er det bare Stovner/Groruddalen Lokal-TV som ikke også har hatt eierandeler i kabelnettet som de sender på. Ut fra de problemene som dette selskapet har hatt med kabeleierne, må man vente at et økt antall konsesjonshavere vil kunne føre til konflikter mellom konsesjonshavere og kabeleiere.

Eierstrukturen til kabelnettet er forskjellig rundt i landet. Noen steder er det eiet av rene næringselskaper, andre steder eier borettslag hele eller deler av nettet. Atter andre steder er kabelselskapene organisert som andelslag der f.eks. kommunen, borettslag og private firmaer deltar. Televerket har også begynt å engasjere seg både som kabelleggere og som eiere av kabelnett.

4.1 *Hvem skal eie kabelnettet?*

Slik det er nå råder det uklarhet omkring eiendomsretten og bruken av kabelnettet. Det er etterhvert blitt viktig å avklare dette forholdet i lys av den betydningen det nye kommunikasjonsnettet vil få.

Fra brukernes side har det vært framført krav om at hele nettet må være forbrukernes eiendom, i og med at forbrukerne tross alt betaler det det koster å utbygge nettet. De færreste kabelselskaperne har villet godta et slikt krav, og disse spørsmålene venter nå på en avklaring i Stortinget.

Et utvalg nedsatt av regjeringen for å utrede spørsmålet har allerede avgitt sin innstilling. Teleutvalgets innstilling II (NOU 1983:32) er enstemmig i sin innstilling om at Norge er et for lite land til å ha konkurrerende offentlig telenett. Utvalget mener derfor at telematikknettet må være underlagt offentlig styring, basert på en overordnet nasjonal plan. Televerket må utarbeide forslag til en slik plan som koordinerer den parallelle utviklingen av kabelnettet for fjernsynsoverføring og det offentlige, tjenesteintegreerte nett. Utvalget går også inn for at det må være Televerkets oppgave å bygge ut nær- og fjernnettene og de offentlige sentralene. Flertallet mener at private på konsesjonsbasis kan være med å bygge ut abonnentnettet, mens mindretallet ønsker at Televerket skal ha ansvaret også for denne delen.

Teleutvalgets innstilling vil uansett ikke bli behandlet av Stortinget før de nye konsesjonene er delt ut. Hvis det også i framtida blir avgjørende om søkerne har avklart forholdet til kabeleierne, vil det kunne bli tilfeldig hvem som i praksis får konsesjon. Steder der det er sterk binding mellom kabeleierne og senderselskap vil det i realiteten kunne oppstå monopol for et senderselskap. Imidlertid er det kommet signaler fra regjeringen om at man ikke vil godta uten videre at kabeleiere nekter noen som har fått konsesjon å sende på kabelnettet. Men hvilke problemer en ublid kabeleier kan skape for et senderselskap finnes det allerede erfaringer for.

Uansett er spørsmålet om hvem som skal få slippe til i de nye mediene altfor viktig til å bli overlatt til tilfeldighetene, det vil si kabeleierne.

4.2 Etersending av lokal-TV

Etersendinger av lokal-TV har vært luftet som en alternativ distribusjonsmulighet. Det er flere som har fått konsesjon for etersendinger. Problemet med etersending er blant annet at det nesten ikke finnes ledig kapasitet på VHF-nettet som i dag brukes til kringkas-

ting av fjernsynsprogrammer. Alternativet er nesten å benytte UHF-båndet til etersendte lokal-TV, men det vil i så tilfelle bety at en selv må finansiere utbyggelsen av UHF-sendere eller at staten påtar seg en slik utbygning.

Ved etersending av lokal-TV vil det være mulig å nå alle husstander selv der det ikke er økonomisk lønnsomt å bygge ut kabelnett. Utbygging av kabelnettet er kostbart i griskredt bebyggelse, og det er også problemer med å få folk til å knytte seg til et kabelnett der en bare har norsk fjernsyn å tilby. En utbygging av UHF-nettet vil derfor på sikt kunne bidra til et likt tilbud for lokal-TV over hele landet.

5. Finansiering

Det finnes i dag ikke noen fullgod finansieringsløsning for lokal-TV, og så lenge finansieringsspørsmålet er uløst, åpner det for tvilsomme løsninger på grensen av det lovlige eller at lokal-TV blir forbeholdt TV-selskap med kapitalsterke firmaer og institusjoner i ryggen. Likevel har mange satset friskt uten en sikker finansiell ryggdekning, og istedet satset på utradisjonelle og oppfinnsomme finansieringsformer inntil det kommer politiske utspill som sikrer en mer stabil og langsiktig finansieringsløsning.

5.1 Finansieringsalternativer

Av mulige finansieringsformer finnes:

- offentlige støtteordninger
- lisens
- betal-TV
- reklame
- frivillig abonnement
- enkeltbidrag fra privatpersoner o.l.
- sponing

Antagelig vil en endelig finansieringsløsning basere seg på en av disse eller en kombinasjon av disse finansieringsformene. Frivillig abonnement, enkeltbidrag og sponing er inntektskilder som på lengre sikt ikke vil kunne regnes som stabile nok til å sikre en kontinuerlig drift. Likevel er det disse tre finansieringsløsninger lokal-TV i dag må basere seg på.

Offentlige støtteordninger

En annen mulig løsning kunne være en form for finansiering hvor stat, fylke og kommune bidro med offentlig tilskudd til driften.

Disse tilskuddene kan være i en slik størrelsesorden at de finansierer hele driften eller at det er snakk om en delfinansiering som kombineres med andre inntektskilder.

Norge har etterhvert fått en lang tradisjon i statlige støtteordninger til mediebedrifter. For budsjettperioden 1983–84 ble det bevilget 246 millioner kroner over statsbudsjettet til presse og informasjonstiltak. Det er bred politisk enighet om at pressestøtte er nødvendig for å opprettholde en allsidig presse her i landet. Støtten er derfor en indirekte utgift vi er villig til å betale for å opprettholde et demokrati der en av grunnpillarene er den frie presse. Mange mener at en lignende tankegang også bør gjelde for de nye mediene.

Andre har foreslått at man bruker særavgiften som NRK får inn på salg av radio og TV-apparater og videoutstyr. Denne særavgiften utgjorde i 1982 187 millioner kroner. Hvis deler av denne avgiften ble avsatt til lokal-TV, vil det kunne bety en produksjonsstøtte som i det minste vil kunne sikre en kontinuerlig drift de fleste steder i landet. Om man velger en slik ordning av budsjettmessige grunner, bør det ikke føre til at man svekker NRK økonomisk. Det vil si at NRK må få kompensert eventuelle inntektstap.

Om det ikke gis noen form for statsstøtte til de nye mediene, er det likevel mulig å søke de enkelte departementer om tilskudd til aktiviteter som kan kombineres med programskapende virksomhet. Tilsvarende muligheter finnes innenfor fylkeskommuner og de enkelte kommuner. F.eks. er det mulig å søke om tilskudd til aktiviteter i nærmiljøet (nærmiljøutvalg, Sosialdepartementet), tilskudd til produksjoner for og av ungdom (kultur, sosial) tilskudd til opplæring og programproduksjon i forbindelse med arbeidsmarkedskurs osv.

Fylkeskommuner og de enkelte kommuner vil ofte ha interesse av å informere og kommunisere med publikum gjennom selv å delta aktivt i lokal-TV-sammenheng. Det kan derfor tenkes at kommuner og fylkeskommuner vil støtte lokal-TV-selskaper økonomisk av overnevnte grunner.

Lisens

Lisens har aldri vært drøftet som en seriøs finansieringsform for lokal-TV, og slik lisens praktiseres i Norge, er den knyttet til kjøp av TV-apparat. Det har vært en forutsetning med lokal-TV-sendin-

ger at de ikke skal belaste seerne økonomisk hvis de selv ikke ønsker å motta dem. En ny lisensordning har likevel vært diskutert i forbindelse med en ny riksdekkende kanal, og det kunne i så tilfelle tenkes en overføringsordning av økonomiske midler til lokal-TV.

Betal-TV

Dernest har en form for frivillig lisens i form av betal-TV vært diskutert. Det betyr at bare de som ønsker et ekstra fjernsynstilbud betaler for det. Rent teknisk løses dette ved at man sender ut et kodet signal hvor mottakeren trenger en dekode for å kunne motta programmene som det skal betales for. Det vil si at man ikke betaler for alle programtilbud, men bare for enkelte, som f.eks. spillefilmer. For lokal-TV-selskaper kan en innføring av betal-TV bety at man kommer fram til en ordning med overføring av økonomiske midler.

Det er flere forskjellige forslag til organisasjonsmodell for en slik abonnementsordning for betal-TV, men felles for de fleste er at de regner lokal-TV som et viktig element i en ny riksdekkende kanal. Flere partier, private og organisasjoner har kommet med ganske likelydende idéer om hvordan en slik kanal bør se ut.

De fleste tenker seg en ny kanal bygd opp med basis i lokal-TV og lokale programtilbud. Dette programtilbudet er det meningen skal suppleres med regionale og nasjonale programmer. De forskjellige forslagene har noe ulikt syn på hvilket nivå som inntektene er tenkt krevet inn. Hva man til slutt blir enige om, trenger ikke få stor praktisk betydning så lenge man finner fram til en fordelingsnøkkel som sikrer en kvalitetsmessig programproduksjon på alle nivåer.

Det kan også tenkes andre overføringer av inntekter. En kan tenke seg at programmer som er produsert av lokal TV-selskap og som sendes utover riksnettet, betales tilsvarende det en times nyproduksjon koster på det nasjonale nivået uansett hva det i realiteten har kostet å produsere programmet. Tilsvarende kan dette gjøres gjeldende for det regionale nivået. En slik ordning kan stimulere til økt kvalitetsmessig satsing både på det regionale og lokale nivået.

Reklame

Reklame som finansieringsform for lokal-TV har vært mye diskutert siste året. Det er nå klart at de som fikk konsesjon fra 1. september -84, ikke vil kunne regne med inntekter fra reklame. Om det siden vil bli gitt tillatelse til reklame i de nye mediene, vil bli avgjort av Stortinget.

Frivillig abonnementsavgift

Det er i dag ikke tillatt å belaste abonnenter på kabelnettet med utgifter for lokal-TV-sendinger som de selv ikke ønsker å motta. Et alternativ er da frivillig abonnement for lokal-TV-sendingene. Dette har man med stor suksess forsøkt på Elverum. De som er tilkoblet kabelnettet får tilbud om å motta lokal-TV-sendingene mot å betale 350 kroner i året. Ønsker man ikke å motta sendingene, blir det foretatt en manuell utkobling av signalene fra lokal-TV-selskapet. Over 80 % av de som kan motta lokal-TV har likevel ønsket å betale en frivillig abonnementsavgift, og det utgjør i 1984 over 600.000 kroner eller 2/3 av driftsbudsjettet for Hedmark Kabel-TV.

For mange lokal-TV-selskaper kan dette være en brukbar måte å skaffe seg inntekter på inntil andre alternativer foreligger. Ikke alle steder vil dette være en ordning som vil fungere, men i visse lokalsamfunn vil dette kunne gjennomføres med brukbart økonomisk resultat.

Enkeltbidrag

Enkeltbidrag fra privatpersoner, organisasjoner og næringslivet er også en mulighet for å skaffe seg inntekter. F.eks. har enkelte nærradiostasjoner fått til ordninger der folk som ønsker å støtte disse økonomisk, kan bli trukket et visst beløp direkte over lønnskonto. Avtaler må eventuelt gjøres med de lokale banker på forhånd.

Dette er også vanlig i USA hvor blant annet en stor riksdekkende kanal – Public Broadcasting System (PBS) – i hovedsak finansieres på denne måten. PBS fikk i 1983 inn over 4 milliarder norske kroner på denne måten.

Sponsing

Sponsing av programvirksomhet er lovlig så lenge den foregår innenfor de rammer som Stortinget og departementet har satt for lokal-TV-sendinger. Det kan derfor være viktig å skille mellom «åpen» og «skjult» sponsing. «Åpen» sponsing er frivillige gaver etter at programmene er sendt, og at de ikke blir laget eller sendt etter påtrykk fra noen utenforstående. Det må også være en forutsetning at inntekter fra sponsingen kommer fram i regnskapet. (Se forøvrig punkt 5 med utfyllende bestemmelser i «Konsesjonsvilkår for lokalfjernsyn».)

«Skjult» sponsing må oppfattes som indirekte reklame. Det innebærer at man mottar penger fra næringslivet under forutsetning at man fokuserer på et spesielt produkt eller firma. Denne formen for sponsing bryter med nåværende regler for kringkasting. En bør være klar over at en slik form for kobling mellom fri redaksjonell linje og ytre styring, kan føre til at en mister konsesjonen.

5.2 Organisasjonsmodeller

De fleste som får konsesjon vil ha behov for å finne en organisasjonsmodell for lokal-TV-driften som vil tilfredsstille de programpolitiske målsetningene, og som også samtidig gir en viss ryggdekning rent økonomisk. Retningslinjer for driften av lokal-TV er for det første nødvendig fordi man må definere sine programpolitiske målsetninger slik at de som ønsker å støtte programvirksomheten økonomisk eller på andre måter vet hva de støtter.

For det andre er det viktig at man blir enig om hvem som kan delta i TV-produksjonen og i besluttede avgjørelser. Selv om man har som mål at flest mulig skal delta i lokal-TV-driften, er det viktig å garantere seg mot at spesielle særinteresser eller næringsdrivende har mulighet til å få kontroll over driften.

I tillegg kan en velegnet organisasjonsmodell danne grunnlaget for basisinvesteringer som er nødvendige i startfasen. Økonomiske midler til teknisk utstyr og oppstarting av programproduksjon kan skaffes til veie på denne måten.

Så lenge det er snakk om en ideell organisasjon for lokal-TV-sendinger uten formål å tjene penger for den enkelte deltager, vil

andelslag være et brukbart utgangspunkt for en lokal-TV-organisasjon. Et andelslag betyr at man kan ha et vekslende antall andelshavere og vekslende kapital. Andelseierne svarer ikke for andelslagets forpliktelser med annet enn sine andelsinnskudd. I retningslinjene for andelslaget kan det f.eks. bestemmes at nye andelshavere eller salg av andeler, må godkjennes av andelslagets styre. På denne måten vil andelslaget til en hver tid ha kontroll over hvem som bør få delta i de besluttede prosessene i selskapet.

En lokal-TV-organisasjon bygd opp som et aksjeselskap, gir selvfølgelig samme muligheter som et andelslag når det gjelder kontroll og ansvarsfrihet. Aksjeloven bestemmer hvordan en slik organisasjon må se ut, fra generalforsamling på toppen til eventuelt representantskap, styre og lignende. Det kreves en aksjekapital på minst 50.000 kr før man kan bli registrert som selskap.

Også mere uformelle organisasjoner kan være aktuelle. De enkelte deltagere står da personlig ansvarlig for driften både økonomisk og programpolitisk. Er det en organisasjon eller institusjon som tar på seg hele driften av lokal-TV, vil driften kunne integreres i resten av virksomheten. Senderselskapet må likevel fungere som en selvstendig enhet med et personlig redaktøransvar.

6. Rettslige spørsmål i forbindelse med lokal-TV

Fjernsyn må regnes som det mediet som har sterkest påvirkningskraft av alle kjente medier. Det er derfor naturlig at det finnes egne regler for kringkasting av fjernsynsprogrammer. I tillegg finnes det en del spesielle retningslinjer for formidling av programmer på kabelnettet. De fleste retningslinjene som er gitt av Kultur- og Videnskapsdepartementet for kringkasting av fjernsynsprogrammer på kabelnettet, finnes som vedlegg til dette kapittelet.

I forbindelse med programvirksomhet bør det også tas hensyn til ulovfestede etiske regler som gjelder for pressen og kringkastingen. «Vær varsom»-reglene som den norske presse selv har laget finnes også som vedlegg. Det er meget viktig at man ved produksjon av programmer for lokal-TV tar hensyn til hvordan personer og saker presenteres. Selv om personer er villig til å stille opp i lokal-TV-sammenheng, er det nødvendig at ansvarlige redaktør vurderer hvordan presentasjonen kan virke i forhold til personen selv og hans nærmiljø.

Departementet er som regel ankeinstans i tvistesaker mellom konsesjonshavere og kabeleiere. Inntil det nedfelles i lovs form med klare retningslinjer for eierrettigheter og brukerrettigheter til kabelnettet, må de fleste tvistesaker prøves løst ved forhandlinger mellom konsesjonshavere og kabeleiere. Dette gjelder også uenigheter mellom flere konsesjonshavere om f.eks. sendetider.

I forsøksperioden med lokal-TV vil brudd på kringkastingsloven og retningslinjer som er gitt av departementet kunne føre til inndragelse av konsesjonen. Klare brudd på de presseetiske reglene vil også kunne føre til sterke reaksjoner fra departementet, og i grove tilfeller kan det føre til at man mister konsesjonen.

Redaksjonsansvaret er et personlig ansvar som er uavhengig av organisasjonsmodell. Det betyr at det kan være en annen person

som har dette ansvaret enn den daglige lederen. hvem som har redaktøransvaret må meldes til departementet, og det må opplyses ved hver sending hvem som er redaktør. Om andre etter avtale med konsesjonshaveren får sende på kabelnettet, må likevel redaktøransvaret ligge hos den som til en hver tid i følge konsesjonen er ansvarlig redaktør.

Vedlegg

1. Konsesjonsvilkår for lokalfjernsyn s. 72
2. Utfyllende bestemmelser til punktene 3, 5 og 14 s. 74
3. Kringkastingsloven kap. 4 s. 76
4. Lovregler og retningslinjer som gjelder lokalfjernsyn s. 77
5. «Vær varsom»-plakaten s. 78
6. Redaktørens plikter og rettigheter s. 80
7. Oversikt over konsesjoner for lokalfjernsyn fra 1.9.84–1.9.86 s. 81

1. Konesjonsvilkår for lokalfjernsyn

Fastsatt av Kultur- og vitenskapsdepartementet 13. august 1984, gjeldende fra 1. september 1984.

1. Sendingene skal ikke stride mot norsk lov.
2. Anlegget må tilfredsstillende gjeldende forskrifter for kabelnett.
3. Sending kan bare skje når en myndig person fast bosatt i konesjonsområdet, er ansvarlig redaktør for sendingene, og navnet på redaktøren er meldt til departementet.
4. I innledningen til og ved avslutningen av hvert program skal det opplyses hvem som sender og hvem som er ansvarlig redaktør for sendingene.
5. Sendingene skal ikke inneholde reklame for egen eller annens næringsvirksomhet. Dersom næringsdrivende gir økonomisk støtte til sendingene skal dette ikke omtales i sendingene eller betinge motytelse i form av programomtale.
6. Sendingene skal vesentlig bestå av program med lokal tilknytning.
7. Det skal gjøres opptak av sendingene. Opptakene skal lagres tilfredsstillende i to måneder.
Opptak av sending skal når som helst stilles til disposisjon for departementet eller den departementet peker ut.
8. For kringkastingsvirksomheten og virksomhet nært knyttet til denne, skal det på fastsatt skjema føres årsregnskap. Årsregnskap skal sendes departementet eller den departementet peker ut innen 1. april året etter regnskapsåret.
9. Halvårlige rapporter skal i samsvar med fastsatt skjema sendes departementet eller den departementet bestemmer innen 1. juli og 1. februar årlig.
10. Programskjema skal etter nærmere bestemmelse sendes departementet eller den departementet bestemmer.
11. Konesjonshaverne i et konesjonsområde fastsetter selv sendetider. Sendetider og eventuelle endringer i disse skal meldes til departementet før iverksetting.
Departementet avgjør tvist om fordeling av sendetid.
12. Sendingene skal innrettes slik at abonnenter som ikke ønsker å motta dem, ikke skal påføres utgifter forbundet med sendingene.

13. Konsesjonshaverne kan selge sendetid etter de bestemmelser som er inntatt i regelverket.
14. Konsesjon til lokalfjernsyn kan trekkes tilbake eller suspenderes dersom kringkastingsvirksomheten skjer i strid med norsk lov eller i strid med de til enhver tid gjeldende vilkår og bestemmelser som gjelder kringkastingsvirksomheten.
15. Departementet kan når som helst endre, presisere og/eller utfylle gjeldende regelverk. Slike endringer trer i kraft fra det tidspunkt departementet bestemmer.
16. Konsesjonshaver skal stille programmene til disposisjon til kringkasting over samtlige kabelnett i konsesjonsområdet, medmindre særlige grunner hindrer dette.

2. Utfyllende bestemmelser til punktene 3, 5 og 14

Til punkt 3: Redaktøransvaret i straffeloven og erstatningsloven er gjort gjeldende for kringkastingsvirksomhet generelt, jf. lov 22. mai 1902 nr 10 (straffeloven) §§ 247, 254 og 431, og lov 13. juni 1969 om skadeserstatning § 3–6. Vi viser også til § 29 i kringkastingsloven, som gir straffebestemmelser for brudd på vilkår gitt i medhold av loven.

Den ansvarlige redaktør for sendingene (jf. punkt 3 i vilkårene for løyvet) bør legge vekt på at det tas hensyn til de ulovfestede etiske regler som ellers gjelder for presse- og kringkastingsvirksomhet. I denne forbindelse viser vi til «Vær varsom»-reglene som den norske presse har oppstilt.

Når det gjelder forholdet til personvernet, ber vi løyveholderne særskilt merke seg den betenkning Justisdepartementet har utarbeidet om disse spørsmålene i forbindelse med nærradioprogram. Vurderingene som framkommer har gyldighet også for fjernsynsprogram som sendes over kabelnettet.

Til punkt 5: Programmer om næringslivet vil lett kunne inneholde stoff av reklameverdi. Ved produksjon av slike program bør en nøye iaktta følgende retningslinjer, svarende til dem som gjelder for Norsk rikskringkasting:

1. Det må vises varsomhet overfor innslag i programmene som kan gi inntrykk av kommersiell reklame. Innslag som er egnet til å påvirke lytterne til å kjøpe en bestemt vare eller tjeneste, må unngås.

2. Dersom innslag av reklameverdi i en sending ikke kan unngås, f.eks. ved reportasjer fra næringslivet, må reklameverdien reduseres mest mulig.

3. Varemerker og firmanavn bør unngås nevnt i program.

4. Det må gjøres kjent for medvirkende i program at reklame mest mulig må unngås.

Til punkt 14: Departementet vil legge følgende regelverk til grunn ved behandling av saker som gjelder brudd på vilkår og bestemmelser som gjelder lokalfjernsyn:

1. Ved brudd på vilkår og bestemmelser som gjelder nærkringkasting, kan det gis advarsel.

2. Ved gjentatt brudd innen tre måneder etter advarsel ifølge punkt 1, kan konsesjonen suspenderes for én måned.

3. Ved gjentatt brudd innen seks måneder etter reaksjon ifølge punkt 2, kan konsesjonen suspenderes for tre måneder.

4. Ved nye brudd kan konsesjonen suspenderes for resten av forsøksperioden.

Regler for salg av sendetid

1. Konsesjonshaverne kan selge sendetid. Samlet solgt sendetid skal ukentlig ikke overstige 25 % av samlet fastsatt sendetid for konsesjonshaverne.

2. Det kan ikke selges sendetid til næringsdrivende, landsomfattende organisasjoner eller privatpersoner.

3. Det kan ikke regnes fortjeneste ved salg av sendetid. Skatter og avgifter til det offentlige som direkte følger av forholdet, kan likevel regnes inn.

4. Ansvarlig redaktør skal føre protokoll over hvem som har kjøpt sendetid og til hvilke tider disse har sendt. Protokollen skal være tilgjengelig for departementet eller den departementet bestemmer.

5. Konsesjonshavers ansvarlige redaktør er ansvarlig redaktør også for program som sendes på solgt sendetid.

6. De øvrige regler og vilkår som gjelder for konsesjonen gjelder også for program sendt på solgt sendetid.

3. Kringkastingsloven – kap. 4

§ 16. Framgangsmåte ved klage.

1. Klage overprogram må være framsatt for Norsk Riksringkasting innen to måneder etter at programmet er sendt. Klagenemnda kan i særlige tilfeller behandle en klage selv om fristen ikke er holdt. Ved beregning av fristen gjelder forvaltningslovens § 30 tilsvarende.

2. Norsk Riksringkasting skal behandle klagen og sende den med sin uttalelse til klagenemnda dersom ikke Norsk Riksringkasting gir klageren medhold fullt ut. Dersom klagen er kommet fram etter fristen i nr. 1, skal Norsk Riksringkasting sende klagen til nemnda med uttalelse om en bør tas under behandling. Meddelelse sendes klageren.

3. Norsk Riksringkasting skal så vidt mulig oppbevare programmene til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort av nemnda. Programmene skal også oppbevares dersom det blir gitt melding om at det vil bli reist søksmål.

4. Lovregler og retningslinjer som gjelder lokalfjernsyn

1. Opphavsrett

Bruk av vernede åndsverk krever samtykke fra opphavsrettshaveren. Departementet forutsetter at konsesjonshaveren på eget initiativ innhenter slikt samtykke. Et åndsverk er som hovedregel vernet i 56 år etter utløpet av opphavsmannens dødsår, se lov 12. mai 1961 nr. 2 kap. 4 (åndsverkloven), jf. lov 2. desember 1955 nr. 1. Når det gjelder rettigheter til musikk, viser vi til TONO, postboks 1666 Vika, 0120 Oslo 1, og til Fond for utøvende kunstnere, Bernt Ankers gate 10 A, 0183 Oslo 1, for så vidt gjelder bruk av teknisk musikk (grammofonplater o.l.) Etter internasjonale konvensjoner og norsk lovgivning har utenlandske opphavsrettshavere samme rett til vederlag som norske.

2. Klager på program

Klagenemnda for kringkastingsprogram skal også behandle klagesaker som kommer opp i forbindelse med lokalfjernsynsprogram der konsesjonshaveren er ansvarlig redaktør. Nemnda prøver også om en konsesjonshavers avgjørelse om beriktigelse av uriktig opplysninger er i samsvar med god skikk. Klagenemnda kan prøve om et program har behandlet noen utilbørlig og om det har krenket privatlivets fred. De nærmere regler om klagenemnda finnes i kap. 4 i kringkastingsloven. Eventuelle klager kan sendes til klagenemnda via departementet. Dersom det blir klaget over program, regner departementet med at klageren blir gjort kjent med muligheten for å fremme saken overfor klagenemnda. Vi minner i denne forbindelse om punkt 7 i vilkårene for konsesjon.

5. «Vær varsom»

1. En fri presse ivaretar viktige oppgaver i vårt samfunn ved formidling av informasjon, debatt og samfunnskritikk. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnslivet og avdekke kritikkverdige forhold. Den kan ikke gi etter for press fra noen som søker å hindre fri informasjonsformidling, fri adgang til kildene og åpen debatt. Samtidig har pressen et ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk i rimelig utstrekning.

Det er en oppgave for pressen å beskytte enkeltmennesker mot overgrep eller forsømmelse fra offentlige myndigheter og institusjoner, organisasjoner, private foretak og andre. Den enkelte avis og de enkelte medarbeidere må kunne opptre fritt og uavhengig og verne om sin integritet. En journalist kan ikke pålegges å skrive noe som strider mot egen overbevisning.

2. Trykkefriheten og ytringsfriheten legger et ansvar på journalisten og avisen:
 - Vær kritisk i valg av kilder og kontroller så langt det er mulig at opplysningene som gis er korrekte.
 - Gjør det klart for leseren hva som er faktiske opplysninger og kommentarer.
 - Misbruk ikke andres tillit. Det bør fremgå at de opplysninger og uttalelser kan bli offentliggjort.
 - Vis særlig hensyn overfor personer som ikke kan være klar over virkningen av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft.
 - Vis respekt for menneskers privatliv, rase, nasjonalitet eller livssyn. Fremhev ikke personlige avvik når dette er saken uvedkommen.
 - Sørg for at titlene ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet.
 - Oppretthold et klart skille mellom annonser og redaksjonell tekst, og gi aldri tilsagn om redaksjonell omtale som motytelser for annonser.
 - Vær på vakt mot forsøk på å oppnå fordeler i forhold til avisen, og utnytt ikke stillingen som journalist til å oppnå private fordeler.
3. Vern om avisens kilder! Oppgi ikke navn på hjemmelsmann for opplysninger eller forfattere som opptre under pseudonym, hvis

ikke vedkommende selv samtykker. Først når det foreligger et pålegg fra en domstol om å oppgi kilde eller navn på forfatter, er det avisens og den enkelte medarbeiders plikt til å vurdere om kilden eller forfatteren skal gjøres kjent.

4. Innrøm og beklag feilen hvis uriktige opplysninger er kommet på trykk. Gi snarest mulig plass for tilsvaret og dementier, forutsatt at innlegget er av rimelig omfang, holder seg til saken og har en anstendig form. Utstyr ikke innlegg med redaksjonell, polemisk replikk.
5. For bruk av bilder gjelder de samme aktsomhetskrav som for det skrevne ord. Unngå bearbeidelse som endrer et bildes karakter og skaper et feilaktig inntrykk. Vær varsom med bruk av bilder i en annen sammenheng enn den opprinnelige.
6. Legg særlig vekt på saklighet og omtanke i rettsreportasjen, såvel i sivilsaker som i straffesaker. Skyldspørsmålet for en mistenkt, anmeldt, siktet eller tiltalt er først avgjort når endelig dom foreligger. Gjør det derfor alltid klart at det som kommer fram i anmeldelser, siktelser, tiltalebeslutninger, stevninger o.l. ikke kan tas som kjensgjerninger før det er prøvet av retten.

Unngå bruk av navn og bilder i retts- og kriminalreportasjen hvis ikke sterke allmene hensyn taler for det. Vær varsom med å trekke fram eldre og sonete forgåelser.

Glem ikke at den som utsettes for en forbrytelse forsvarsløst kan få sitt privatliv utlevert for offentligheten. Utsett ikke offeret, de implisertes pårørende og andre i deres miljø for slike overgrep.

7. Selvmord og selvmordsforsøk skal som hovedregel ikke omtales.

Husk: Det trykte ord gir både makt og ansvar. Misbruk det ikke!

Vedtatt av
NORSK PRESSEFORBUND

(Første gang i 1936, senere revidert i 1956 og 1966. Siste gang revidert 12. november 1975.)

6. Redaktørens plikter og rettigheter

En redaktør skal alltid ha pressens ideelle mål for øye. Redaktøren skal ivareta yringsfriheten og etter beste evne arbeide for det som etter hans/hennes mening tjener samfunnet.

Gjennom sin avis skal redaktøren fremme en saklig og fri informasjons- og opinionsformidling. Redaktøren skal etterstrebe en journalistikk som gjør det klart for leseren hva som er reportasje og formidling av informasjoner og fakta, og hva som er avisens egne meninger og vurderinger.

En redaktør forutsettes å dele sitt blads grunnsyn og formålsbestemmelser. Men innenfor denne rammen skal redaktøren ha en fri og uavhengig ledelse av redaksjonen og full frihet til å forme avisens meninger, selv om de i enkelte spørsmål ikke deles av utgiveren eller styret. Kommer redaktøren i uløselig konflikt med avisens grunnsyn, plikter han/hun å trekke seg tilbake fra sin stilling. Redaktøren må aldri la seg påvirke til å hevde meninger som ikke er i samsvar med egen overbevisning.

Den ansvarshavende redaktør har det personlige og fulle ansvar for avisens innhold. Redaktøren leder og har ansvaret for sine medarbeideres virksomhet, og er bindeleddet mellom utgiveren/styret og de redaksjonelle medarbeiderne. Redaktøren kan delegere myndighet i samsvar med sine fullmakter. Avisen kan utpeke flere redaktører, også redaktører for annonsestoffet.

Denne erklæringen er blitt til i samarbeid mellom
Norske Avisers Landsforbund og
Norsk Redaktørforening

vedtatt av begge organisasjoner
22. oktober 1953, revidert i 1973.

7. Oversikt over konsesjoner for lokalfjernsyn fra 1.9.84–1.9.86

Østfold

Borg Informasjon A/S v/adv. Grindstad, Postboks 305, 1701 Sarpsborg.

Institutt for Journalistikk, Fredrikstad Blad og Demokraten, Postboks 1185, 1601 Fredrikstad.

Moss Medietjeneste, c/o Moss Avis, 1500 Moss.

Rygge BBL, Postboks 70, 1570 Dilling.

Østfold-Posten, Postboks 67, 1801 Askim.

Indre Østfold Kabel-TV A/S, v/Birgit Wiig, 1800 Askim.

Akershus

Askerlia borettslag, v/L. Gran, Huldrevn. 61, 1370 Asker.

Bærum kommune (Finansrådmannen), Postboks 23, 1301 Sandvika.

Asker og Bærum Budstikke, Postboks 385, 1301 Sandvika.

Bærum AP, Brynsvegen 19, 1300 Sandvika.

Info Film & Video A/S, Postboks 469, 1301 Sandvika.

Ny Visjon, Postboks 101, 1401 Ski.

Ås Film A/S, Sentralveien 35, 1430 Ås.

Menigheten Salen, Torget, 1400 Ski.

Østlandets Blad, Postboks 113, 1401 Ski.

Follo Fjernsynsproduksjoner A/S, Kjenn, 1540 Vestby. Fellesorganet for Skjettenbyen, Alex. Kiellandsgt. 10, 2000 Lillestrøm.

AUF i Akershus, Arbeidersamfunnets plass 1, 0181 Oslo 1.

Akershus Informasjon A/S m.fl., Roseveien 1 B, 2000 Lillestrøm.

Akershus fylkeskommune (TV-VA), Kulturadm., Holbergsgate 21, 0166 Oslo 1.

Norsk Kabel-TV A/S, Postboks 27, 2011 Strømmen.

Oslo

Lambertseter/Nordstrand Lokal-TV, v/ I. Sekne, Jordbærveien 38, 1161 Oslo 11.

Oslo Fullevangeliske Kirke, Lybekkergt. 1, 0184 Oslo 1.

Janco-Visjon A/S, Torggata Bad, Torggata 16, 0181 Oslo 1.

NGU/Oslo, Keysersgt. 1, 0165 Oslo 1.

Holmlia Kabel-TV-utvalg, v/OBOS, Hammersborg torg 1, 0179
Oslo 1.
OBOS/Manglerud, Vårønnveien 17, 0679 Oslo 6.
Sameiet Romsås Vaktmestersentral, Romsås senter 6, 0970 Oslo 9.
Klassekampen, Postboks 83 Bryn, 0611 Oslo 6.
Kanal X A/S, Vidarsgt. 13, 9452 Oslo 4.
Oslo AP, Youngstorget 2 b, 0181 Oslo 1.
Institutt for samfunnsforskning, Munthesgate 31, 0260 Oslo 2.
Norges Blindeforbund – Oslo/Akershus, Sporveisgt. 10, 0354 Oslo 3.
OBOS, Postboks 8328, Oslo 1.
Nordstrand/Bekkelaget Lokal-TV, Brattvollveien 119, 1112 Oslo 11.
VG, Postboks 1185, Oslo 1.
Aftenposten, Postboks 1178 Sentrum, 0107 Oslo 1.
Acem Oslo, Postboks 6721 St. Olavs plass, 0130 Oslo 1.
Langeleiken Borettslag, Stovnerbakken 117 C, 0982 Oslo 9.
Arbeiderbevegelsens medieforening i Oslo, c/o Oslo AOF, Post-
boks 85, Oslo 1.
Groruddalen Lokal-TV A/L, Postboks 37 Stovner, 0913 Oslo 9.
Friundervisningen i Oslo, Postboks 496 Sentrum, 0105 Oslo 1.
RadiOrakel, Pilestredet 30 C, 0164 Oslo 1.
Kastellterrassens vel, v/Fred. A. Torgunrud, Vangen 10, 1163
Oslo 11.

Hedmark

Hedmark Kabel-TV A/S, Postboks 213, 2401 Elverum.
Elverum kommune, Storgt. 18, 2400 Elverum.
Elverum RV, Postboks 1516, 2401 Elverum.
Nært V, c/o res.kap. Veøy, 2390 Moelv.
Mjøsmmedia, v/Slagsvold, Stavsbholtet 6, 2300 Hamar.
Hamar & omegn BBL, Johan Fastingsgt. 6, 2300 Hamar.

Oppland

Jevnaker kommune, 2700 Jevnaker.
IMV Videoproduksjon, A. Sandvigsgt. 49, 2600 Lillehammer.
A/S Oppland Informasjon, v/Sveen, Rambekk, 2800 Gjøvik.

Buskerud

Fremskritt-Kanalen, Postboks 183, 3001 Drammen.
Visjon-TV Drammen, Åssiden kirke, Åkerv. 2, 3000 Drammen.

Drammen kommune, Engene 1, 3000 Drammen.
Drammen AP, 3000 Drammen.
Drammen BBL, Nedre Storgt. 9, 3000 Drammen.
Stranda Borettslag/TV-Utvalget, v/Rom, Lille Frydenlund 7A,
3000 Drammen.
Drammens Tidende / Buskerud Blad, Postboks 131 3001 Drammen.
Drammen Lokal-TV, Postboks 2145, 3001 Drammen.
A/S Ringerikes Blad, Postboks 68, 3501 Hønefoss.
Buskerud Fremskrittsparti avd. Hønefoss, v/K. Pay, Schwenkegt.
5, 3000 Drammen.

Vestfold

A/S Sandefjords Blad & Trykkeri, Postboks 2042, 3201 Sandefjord.
Sandefjord BBL, Kongensgt. 1B, 3200 Sandefjord.
Vestfold lokalfjernsyn A/S, v/adv. Rosendal, Postboks 169, 3201
Sandefjord.
Nybrott A/S, Postboks 98, 3251 Larvik.
Østlandsposten, Postboks 8, 3251 Larvik.
Larvik Kringkastingslag, Bøkeskogen Kultursenter, Gml. Konge-
veg, 3250 Larvik.
Vestfold Arbeiderblad, Grev Wedels gt. 3, 3100 Tønsberg.
Tønsberg Blad, Postboks 418, 3101 Tønsberg.
A/L Boligbyggelagens Fellestr., Postboks 293, 3101 Tønsberg.

Telemark

Telemark Arbeiderblad, Postboks 27, 3701 Skien.
Varden, Postboks 46, 3701 Skien.
Skien faglige samorganisasjon, 3700 Skien.
Stridklevskogen Borettslag, Grensegt. 3, 3900 Porsgrunn.
Langangen Vel, v/Joran Gjertsen, 3924 Langangen.
Interimsstyret for lokal-TV i Kragerø, Postboks 18, 3771 Kragerø.

Aust-Agder

Tvedestrandposten, Postboks 100, 4901 Tvedestrand.
Lillesand-posten, 4790 Lillesand.

Vest-Agder

Søm og Torsvikheia Vel, Randesund, 4600 Kristiansand.
Kristiansand og omegn BBL, Postboks 382, 4601 Kristiansand.

LO's distriktskontor i Kristiansand, v/ R. Øverland, Gruvestien 15
C, 4600 Kristiansand.

Radio Sør, Postboks 650, 4601 Kristiansand.

Fædrelandsvennen, Postboks 369, 4601 Kristiansand S.

Dagbladet Sørlandet, Postboks 399, 4601 Kristiansand S.

Rogaland

Siddis Radio, Postboks 2542 Ullandhaug, 4001 Stavanger.

Stavanger Høyre, Løkkeveien 9, 4000 Stavanger.

Radio Vest, Postboks 3570 Tjensvoll, 4001 Stavanger.

Pinsemenigheten Zion, Kirkebakken 34, 4000 Stavanger.

Sendeselskapet Rogaland, v/Stavanger Aftenblad, 4000 Stavanger.

Hordaland

Godt Nytt Radio, Postboks 395, 5001 Bergen.

Boligkabel A/S, Postboks 65, 5031 Laksevåg.

Bergens Tidende, Nygårdsgt. 5-11, 5000 Bergen.

Universitetet i Bergen, 5000 Bergen.

Bergen AP, Chr. Michelsensgt. 4, 5000 Bergen.

Bergen Nær-TV, v/BBS, Postboks 729, 5001 Bergen.

Stord lærarhøgskule, A/S Bladet Sunnhordland og Sunnhordland

Elektro A/S, 5400 Stord.

Sogn og Fjordane

Ingen konsesjoner.

Møre og Romsdal

Sunnmørsposten, Postboks 123, 6001 Ålesund.

Sør-Trøndelag

A/S Adresseavisen, Postboks 429, 7001 Trondheim.

Norges Blindeforbund avd. Sør-Trøndelag, Hørløcksv. 66, 7058
Jakobsli.

Sjetne Grendeutvalg, v/Sivertsen, Eggavn. 27 B, 7081 Sjetnhau-
gan.

TV-Trondheim, c/o Haarstad & Falkvoll, Olav Tryggvasonsgt.
39-41, 7000 Trondheim.

Trondheim & omegn BBL, Søndregt. 12, 7000 Trondheim.

Trondheim Jaycees, Postboks 211, 7001 Trondheim.

Nord-Trøndelag

Stjørdal Nærkringkasting, Postboks 277, 7501 Stjørdal.

Nordland

A/L Bodø og Bodin BBL, Postboks 214, 8001 Bodø.

Bodø Kabel-TV A/S (Kanal Nord), v/Svendsvoll, Hunstadv. 186
B, 8015 Hunstad.

Helgeland Kabel-TV A/S, Postboks 270, 8651 Mosjøen.

Rana kommune, Mo og Omegn BBL og Rana Blad, 8601 Mo.

Prosjektgruppa i Narvik, Postboks 167, 8501 Narvik.

Troms

Harstad Tidende, Postboks 85, 9401 Harstad.

Tromsø BBL A/L, Postboks 1177, 9001 Tromsø.

Finnmark

Ingen områder for kabelsendt fjernsyn.

Etersendt lokalfjernsyn:

Bømlo-nytt, 5437 Finnås.

OKKA-TV, v/Evt. Leidland, 4370 Egersund.

Finnmark Dagblad, Postboks 160, 9601 Hammerfest.

Hedmark Kabel-TV A/S, Postboks 213, 2401 Elverum.

Konsesjonshaverne for lokalfjernsyn i Bergen, jfr. annen lokal-
fjernsynsoversikt.

Øvingsfjernsyn over kabel:

Arbeiderbevegelsens folkehøgskole, 2360 Ringsaker.

Gimlekollen Mediasenter, Postboks 4100 Kongsgård, 4601 Kris-
tiansand.

Øvingsfjernsyn over eter:

Møre og Romsdal distriktshøgskole, Postboks 188, 6101 Volda.

Ord og uttrykk

- Adapter. 1) enhet som skal omforme 220 V til bruk direkte til en transportabel videospiller og kamera eller til oppladning av batteri.
2) til bruk ved overføring av film/dias til video
- Assemble. Redigeringsform hvor forskjellige videoopptak blir satt sammen etter hverandre. Både lyd-, bilde- og kontrollspor blir overspilt.
- Audio Dub. Pålegging av lyd på innspilt videobånd uten å endre ved bildesporet.
- AUX (Auxiliary) betegnelse på ekstra lydsignalinngang.
- BVU-systemet. Brukes ofte som betegnelse på U-matix High Band. Holder europeisk kringkastingsstandard som er en forutsetning for å kunne sende på f.eks. NRK-nettet.
- Capstan. Drivaksel for framdrift i en magnetbåndmaskin.
- CCU (Camera Control Unit) Separat styrestrømsenhet for TV-kamera.
- Chroma Key, Trickteknikk som går ut på at en farge i bildet – vanligvis blått – erstattes av et annet bildesignal. Man skaper derigjennom et annet bildelandskap for aktøren.
- ENG (Electronic News Gathering) betyr vanligvis bare transportabelt videoutstyr, men brukes også om en bestemt form for fjernsyns- og videojournalistikk.
- Edit-maskin. Brukes en del innen bransjen om redigeringsmaskin.
- Farvetemperatur. Måles i Kelvin-grader (K), og er en betegnelse for hvor blålig eller rødlig lyset er.
- Farvefilter. Filter som korrigerer for farvetemperaturen.
- «Frame-to-Frame». Enkeltbildegjengivelse av videoopptak. Brukes spesielt når en skal finne fram til riktig klippested ved redigering.
- Generasjon. Betegnelse på hvilket nummer i rekken en kopi av et videobånd er, regnet fra originalopptaket.
- Gråskala. Et gradert mønster fra hvitt til svart som brukes til Gramma-korreksjon, hvittkorreksjon og andre videoinnstillinger.
- HF-modulator. Koder videosignalet inn på den høyfrekvente bærebølgen slik at signalet kan mottas på en vanlig TV-mottaker.

- Hvittkorreksjon. Farvevideokameraer må innstilles etter riktig farvetemperatur. Det gjøres ved at kameraet stilles inn etter et hvitt objekt slik at det gjengis hvitt.
- Insert. Redigeringsform hvor en kan overspille bilder og/eller lyd til allerede eksisterende opptak. Kontrollsporet overspilles ikke.
- Jitter. Ustabil gjengivelse av videoopptak på grunn av sporingsavvik.
- Kelvingrader (K°). Målenhet som angir lysets farvetemperatur fra 0–10.000 K°.
- Kompatibilitet. Muligheten til å avspille kassetter eller benytte utstyr fra forskjellige videosystemer.
- Kontrollspor. Det blir innspilt et styringssignal på kontrollsporet som synkroniserer omdreiningstallet på hodeskiven og båndhastigheten.
- Linjer. Betegnelse på billedoppløsningen.
- LUX. Enhet for belysningsstyrke.
- Master. Betegnelse på den redigeringsmaskin som det innspilles på. Mastertape er det ferdig redigerte videobånd, som regel et 2. generasjonsbånd.
- Modulator. Enhet som omformerer video- og lydsignaler til et høyfrekvent fjernsynssignal.
- Monitor. TV-apparat som kan motta videosignaler fra spiller eller kamera, men som ikke kan ta imot TV-signaler.
- Oppløsning. Forteller om maksimal oppnåelig billedskarphet. Oppgis vanligvis i linjer, men kan også oppgis i MHz.
- $$\text{MHZ} = \frac{\text{linjer}}{80}$$
- Outside Broadcasting (OB). Betegnelse på uteopptak hvor man vanligvis benytter en OB-vogn fullt utstyrt for opptak og redigering sammen med transportabelt opptakerutstyr.
- PAL Phase Alternation Line. Farvefjernsynssystem utviklet i Tyskland som brukes i de fleste europeiske land, også Norge. 625 linjer og 50 halvbilder pr. sekund.
- Picture Search. Biledesøkning som innebærer at man kan se bildene ved hurtigspoling.
- RF. Radiofrekvens, det samme som HF – Høyfrekvente – signaler, Signalutgangen/inngangen for TV-antenne er ofte merket RF.

Shuttle Search. Det samme som Picture Search.

S/N-forhold. Signal/støy-forhold («Signal/noise») er forholdet mellom ønsket signalforhold og støysignal. Oppgis i dB (desibel).

Synk-signal. Signal som gjør at bildeopptak og bildegjengivelse løper synkront.

TBC = Time Base Corrector. Enhet som korrigerer for fluktuasjoner i båndhastigheten.

Time Code Editing. Redigeringsfasilitet hvor man gir hvert bilde sitt nummer, og som siden kan kodes inn ved redigering.

Timer. Brukes til å forhåndsinnstille opptak av programmer. Kan være innebygget eller løs.

Tracking. Styring av videohodet under avspilling slik at videosporet følger eksakt.

Tuner. Omformer HFsignal (RF-signal) til et videosignal eller omvendt.

UHF. Ultra High Frequency. Kanalområde 21–68 (Bånd 2 og 3).

VCR. Video Cassette Recorder. Brukes ofte som en enhetsbetegnelse for videokassett-maskiner.

VHF. Very High Frequency. Kanalområde 2–12 (Bånd 1).

Video. Fra Latin og betyr «Jeg ser».

Figurer og tabeller

Figurer

- Fig. 1a Teknisk utstyr for videoproduksjon s. 17
- Fig. 1b Teknisk videoutstyr for en mulig aktiv lokal-TV-produksjon s. 18
- Fig. 2 Redigering ved bruk av to vanlige ½'' hjemmevideomaskiner s. 24
- Fig. 3 viser hva som inngår i et mer profesjonelt redigeringsanlegg s. 24
- Fig. 4 Teknisk utstyr for produksjon og redigering av videoprogrammer basert på profesjonelt ½'' hjemmevideoutstyr s. 26
- Fig. 5 Teknisk løsning for lokal-TV-produksjon på profesjonelt hjemmevideoutstyr som siden redigeres opp til ¾'' U-matic standard s. 32
- Fig. 7 Dette er en fleksibel teknisk løsning hvor man kombinerer hjemmevideoutstyr med ¾'' U-matic utstyr s. 35
- Fig. 8 Denne tekniske løsningen er basert nesten bare på ¾'' U-matic Standard utstyr s. 37
- Fig. 9 Teknisk løsning for redigering direkte fra ½'' hjemmevideo til ¾'' High Band s. 39
- Fig. 10 Teknisk løsning hvor man redigerer fra ¾'' U-matic Standard til High Band s. 40
- Fig. 11 En firepunktsbelysning av motivet er vanlig ved film- og video-opptak s. 42
- Fig. 12 Lyssetting av et studio på ca. 25 m² s. 43
- Fig. 13 De mest vanlige retningskarakteristikkene på mikrofoner s. 43
- Fig. 14 Tekstsetting s. 46
- Fig. 15 Prinsippet for A/B-rulle-redigering s. 48

Tabeller

- Tab. 1 Profesjonelt» hjemmevideoutstyr s. 27
- Tab. 2 Profesjonelt hjemmevideoutstyr s. 31
- Tab. 3 Hjemmevideoutstyr med mulighet for å redigere til ¾'' U-matic s. 33
- Tab. 4 Priseksempel på en fleksibel løsning med både ½'' og ¾'' videoutstyr s. 33

- Tab. 5 Priseksempel på ¾'' U-matic Standard utstyr s. 36
- Tab. 6 Priseksempel på hjemmevideoutstyr når det er nødvendig å kopiere opp til High Band s. 36
- Tab. 7 Priseksempel på utstyr til redigering fra ¾'' Standard til High Band s. 38
- Tab. 8 Driftsregnskap for Stovner/Groruddalen Lokal-TV for tidsrommet 25.6.82–27.5.83 s. 52
- Tab. 9 Månedlig budsjettforslag for konsesjonsperioden 1.9.83 til 29.2.94 for Stovner/Groruddalen Lokal-TV s. 56

ANNONSE

SONY – størst innen NÆR-TV

Vi er på full fart inn i kommunikasjonsalderen. Konesjoner blir gitt til organisasjoner, produsenter, aviser o.a. som ønsker å drive nærradio/TV.

Neste skritt er å få anskaffet teknisk utstyr slik at produksjon/distribusjon av programmer kan begynne.

SONY har det meste av det utstyret som er nødvendig; monitører, kameraer, videorecordere, mixere, tekstgeneratorer, mikrofoner, kassetdeck, platespillere o.s.v. for forskjellige behov. SONY er verdens største produsent av videoutstyr og den eneste som dekker hele «rangen» fra hjemmevideoutstyr til det mest avanserte produksjonsutstyr for kringkasting.

Benevnelser som U-matic, U-Matic High Band, Betacam er videoformat som er utviklet og produseres av SONY.

I Norge er vi den største leverandør av semiprofesjonelt og profesjonelt videoutstyr. Dette forplikter. Opplæring i bruk av utstyret samt teknisk service er nøkkelord. Vi har en egen opplæringsavdeling hvis ansvar er å forestå opplæring samt arrangere kurser. Våre salgssingeniører og produktsjefer vil foreta den første brukeropplæring, med eventuell støtte av vår opplæringsavdeling. Vår serviceavdeling oppdateres jevnlig, og kan yte den beste service – også utover ordinær arbeidstid.

Vil De vite mer om SONY's range av semiprofesjonelt og profesjonelt video-/lydutstyr så ta kontakt med oss. Vi har et velutstyrt studio/demorom som tår til Deres disposisjon.

ASEC A/S,
Avd. for Kommunikasjon og Video

Strømsvn. 56
1473 SKÅRER

Tlf.: Hovedkontor 02 - 70 75 00
Tlf.: Avd. Kontor, Bergen 05 - 23 34 00

Betacam er det nyeste videoformat fra SONY. Kamera og video-recorder er bygget sammen til én enhet. Kameradelen kan leveres i 1- eller 3-rørs versjon. Bilde og lyd kvalitet er meget høy.

Den Europeiske Kringkastingsunion (EBU), har akseptert dette som format for ENG-opptak. De fleste europeiske TV-selskaper (inkl. NRK) har bestilt BETACAM – fremtidens videoformat.

13. august 1984 ble det delt ut 119 konsesjoner for lokal-TV. Etter to år med spredte, men tildels vellykkede forsøk med lokal-TV, åpnes nå kanalene – og noen steder eteren – for lokal-TV-sendinger over hele landet. Flere hundre entusiastiske lokal-TV-medarbeidere står klare til å sette igang, men likevel er det mange problemer som må løses før man kommer igang for alvor. Noen har god erfaring med video- og TV-produksjon og står derfor godt forberedt, men de fleste vil måtte trække opp mye ukjent land før de kommer igang.

Denne håndboka er ment å skulle gi noen av svarene på de problemene som knytter seg til lokal-TV. Boka tar bl.a. for seg:

- hva slags utstyr som egner seg til lokal-TV-produksjon
- hva det koster
- hvordan du kan høyne kvaliteten elektronisk selv med begrenset økonomi
- hva slags annet utstyr du trenger for lokal-TV-produksjon
- hvilke programtyper som egner seg for lokal-TV
- hvilke kvalifikasjoner du bør ha som lokal-TV-medarbeider
- hvordan du best mulig løser produksjonsoppgavene
- finansiering
- rettslige spørsmål i forbindelse med lokal-TV
- oversikt over de som har fått konsesjon for lokal-TV

Denne håndboka vil derfor kunne brukes av både de som ikke har særlig forkunnskaper og de som kjenner dette mediet fra før av.